

EPP-ED a evropská politika

Úvodní slovo Hynka Fajmona [1]

Petr Sokol: EPP-ED – rozšiřující se blok pravého středu [2]

Stanislav Balík: Programatika EPP-ED [12]

Miroslav Mareš: Perspektivy EPP-ED [18]

Vážení čtenáři,

dovolte mi představit přílohu *EPP-ED a evropská politika*, kterou jsme připravili za podpory poslanecké frakce Evropské lidové strany-Evropských demokratů (EPP-ED).

V letošním roce získaly všechny kandidátské země Evropské unie právo vyslat své pozorovatele do Evropského parlamentu. Česká republika má těchto pozorovatelů celkem 24. Jedním z prvních úkolů nás pozorovatelů bylo zařadit se do některé z frakcí působících v Evropském parlamentu. Největší část českých pozorovatelů zamířila do frakce EPP-ED. Učinili tak všichni pozorovatelé z ODS, KDU-ČSL, US-DEU a jeden nezávislý. Česká politická reprezentace tak posílila tuto největší frakci v Evropském parlamentu o nezanedbatelných 14 politiků.

V červnu 2004 se v celé Evropské unii budou konat volby do Evropského parlamentu. Vstup nových členských států se těmito volbami promítne do struktury Evropského parlamentu. Ten se početně zvětší a získá jinou národní i politickou strukturu, než měl dosud. Do tohoto nového období evropské politiky vstupuje Česká republika, její politici a voliči, konečně jako plnoprávný partner.

V horizontu šesti měsíců nás čeká rozhodování o směru, kterým se vydá česká evropská politika. Než vykročíme na tuto cestu, je třeba dobře se rozhlédnout a zjistit, v jakém prostředí se nacházíme, kdo má jaké zájmy, postoje a směřování. Právě proto potřebujeme co nejvíce kvalitních čes-

kých analýz evropské politiky a právě proto k Vám přicházíme s touto přílohou.

Příloha je tvořena třemi kvalitními texty zpracovanými mladými českými politology z Prahy a z Brna. První text má název „Evropská lidová strana – rozšiřující se blok pravého středu“. Jeho autorem je Petr Sokol, kterého známe z působení v CEVRO a také jako předsedu Mladých konzervativců. Text poskytuje dosud nejucelenější popis historie a současného fungování EPP-ED, který máme v českém jazyce k dispozici. Podobně je možné hodnotit také druhý text, „Programatika Evropské lidové strany“, který sepsal Stanislav Balík z brněnského CDK. Tento text doporučuji všem těm, kteří stejně jako já věří, že politika je v první řadě soutěží myšlenek. Konečně poslední text s názvem „Perspektivy Evropské lidové strany“ z pera brněnského politologa Miroslava Mareše se věnuje velmi obtížně předvídatelné budoucnosti evropských politických stran pravého středu.

Evropská dimenze české politiky bude mít v nadcházejících měsících rostoucí význam, a proto je nejvyšší čas pro studium a analýzu aktuálního stavu evropské politiky. Účinně bránit české národní zájmy budeme schopni jen tehdy, když budeme dobře znát své partnery v Evropské unii a budeme s nimi umět dobře komunikovat. K tomu by nám měla pomoci i tato příloha.

Příjemné čtení a studium přeje

Hynek Fajmon
poslanec PSP ČR a pozorovatel
v Evropském parlamentu za ODS

Evropská lidová strana – rozšiřující se blok pravého středu

PETR SOKOL

Nejsilnější nelevicová skupina v rámci Evropské unie, která nese podle svých stanov název Evropská lidová strana – křesťanští demokraté (European Peoples Party/EPP), bývá označována nejrůznějšími přívlastky. Lze na ní demonstrovat potíže spojené s jednoznačnou definicí nadnárodních stranických subjektů. Socialisté ji nazývají stranou pravicovou, pravicoví liberálové křesťansko-demokratickou, euroskeptici příliš federalistickou, některé její vlastní složky stranou středu a jiné stranou pravého středu. Je velmi těžké nalézt pro jednotlivé části Evropské lidové strany jednotící prvek. Nabízí se označení proevropská ne-socialistická skupina. Kdo ale zažil diskusi švédského konzervativce a lucemburského křesťanského sociála ve věci evropské integrace, začne pochybovat i o přesnosti tohoto označení. Není lehké EPP „onálepkovat“, i když se o to některé její složky snaží. Podívejme se proto raději na základní fakta, která vypovídají o historii a současnosti této významné evropské politické síly.

Základními programovými principy evropských lidovců je vybudování federální Evropy (ve stanovách se mluví dokonce o Spojených státech evropských), sociálně-tržní hospodářství, zásada subsidiarity, ochrana tradičních hodnot a rodiny. EPP společně s evropskými socialisty a liberály vytvořila neformální koalici v rámci evropských institucí, která prosadila Maastrichtskou smlouvu a další prohlubování evropské integrace. V posledních letech se však pohledy evropských lidovců a socialistů začínají stále více rozcházet, a to především kvůli neshodám ohledně koncepce sociální Evropy. Federalistický akcent v politice EPP se soustavně promítá v podpoře větších pravomocí pro Evropský parlament.

K pochopení místa EPP v evropském politickém spektru určitě napomůže i představení jejích členských stran v další části této stati.

50. výročí poslanecké frakce EPP-ED – Oslava v zasedacím sále Rady Evropy

Vznik evropské křesťansko-demokratické strany

EPP původně vznikla jako subjekt integrující křesťansko-demokratické politické strany v rámci Evropských společenství. Kořeny podobných snah lze najít už v meziválečném období. V prosinci 1925 byl v Paříži na mezinárodním kongresu katolických lidových stran založen Mezinárodní sekretariát demokratických stran křesťanské orientace (SIPDIC). Kongresu se účastnili zástupci Demokratické lidové strany (PDP) z Francie, Italské lidové strany (PPI), Ligy katolických dělníků Belgie (LTCB) a Německé strany Střed (DZP).

Na aktivitách SIPDIC se mimo jiné podílely i katolické strany z tehdejšího Československa. Kromě nich se do činnosti sekretariátu zapojily také křesťanské strany z Itálie,

Francie, Nizozemska, Lucemburska, Rakouska, Švýcarska, Maďarska, Španělska, Polska a Litvy.

Po druhé světové válce začali křesťanští demokraté spolupracovat ještě intenzivněji, což na základě iniciativy švýcarských křesťanských demokratů vyústilo ve vznik organizace s názvem Nové mezinárodní skupiny (NEI) v roce 1947. V roce 1965 se NEI transformovaly do Evropské unie křesťanských demokratů (EUCD). Stejně tak jako její předchůdkyně nebyla ani EUCD vyhrazena jen pro politické strany ze zemí Evropských společenství. Do čela EUCD se postavil italský politik Mariano Rumor, generálním sekretářem pak byl zvolen Belgičan Leo Tindemans.

Stupeň integrace stran EUCD byl podstatně nižší, než jaký známe z dnešních nadnárodních subjektů. Až v roce 1970 byla například zřízena Stálá konference předsedů a generálních tajemníků stran. Tento orgán byl ale omezen pouze na strany ze zemí Evropských společenství.

Následovaly další kroky k posílení pozice EUCD v rámci struktur ES. V roce 1972 byl ustaven „Politický výbor“ křesťanskodemokratických stran ES, jehož účelem mělo být zlepšení koordinace evropské politiky a spolupráce. To už ale v čele EUCD stála nová dvojice. V roce 1973 se do čela Unie postavili Němec Kai-Uwe von Hassel a nový generální sekretář Arlando Forlani z Itálie.

S upevňováním evropské integrace v polovině sedmdesátých let začalo být patrné, že křesťansko-demokratickým stranám členských zemí Evropských společenství nestačí dosavadní organizační báze Evropské unie křesťanských demokratů.

Z tohoto důvodu vznikl na půdě EUCD v roce 1975 přípravný výbor „Evropské strany“. Jeho bezprostředním hlavním úkolem mělo být vypracování návrhu stanov pro integraci stran z ES. Jako zpravodajové, kteří řídili činnost výboru, byli vybráni Vlám Wilfried Martens a Hans-August Lucker ze SRN. Delegáti křesťanských demokratů ze zemí ES, zastoupení v přípravném výboru, schválili jednomyslně stanovy nové strany 29. dubna 1975. Evropská lidová strana – Federace křesťanských demokratů Evropského společenství se oficiálně ustavila 8. června 1976 v Lucemburku. Už zde byl za předsedu Evropské lidové strany vybrán výrazný belgický politik a autor řady návrhů v rámci procesu prohlubování evropské integrace Leo Tindemans.

První kongres Evropské lidové strany byl svolán v roce 1978 do Bruselu, kde přijal Politický program a generálním sekretářem zvolil Itala Giuseppe Petrilliho.

Již vznik strany přinesl první spor mezi zastánci čistě křesťansko-demokratického subjektu na jedné straně a zastupci orientace na otevřenější organizaci stran pravého středu. Spor se projevil v otázce, jak se bude nově vznikající subjekt jmenovat. Pragmatičtější německé strany CDU a CSU favorizovaly označení „lidová strana“ (což by neodrazovalo potenciální zájemce z řad konzervativních stran), ideologičtější křesťanští demokraté ze států Beneluxu a italská Křesťanská demokracie prosazovali název „křesťansko-demokratická strana“. Přes zavedení složeného názvu s pomlčkou se prosadil spíše názor německých stran.

V této souvislosti je také třeba zdůraznit, že EPP ve svém názvu jako první použila pro nadnárodní spojení stran v rámci Evropy pojem „strana“, což zřetelně demonstruje federalistickou orientaci členských stran.

Nejen křesťanští demokraté

Zakládajícími členy EPP se v roce 1976 staly německá Křesťansko-demokratická a bavorská Křesťansko-sociální unie (CDU/CSU), vlámská Křesťanská lidová strana (CVP), valonská Křesťansko-sociální strana (PSC), francouzské Centrum sociálních demokratů (CDS, později součást Svazu pro francouzskou demokracii /UDF/ pod jménem Demokratická síla/FD), irská Fine Gael (FG; česky Rod Gaelů), italská Křesťanská demokracie (DC) a lucemburská Křesťansko-sociální lidová strana (CSVP). Mezi zakládající členy patřily rovněž nizozemská protestantská Křesťanská historická unie (CHU) a Antirevoluční strana (ARP) a Katolická lidová strana (KVP). Všechny tři se v roce 1980 sloučily do Křesťansko-demokratické výzvy (CDA), taktéž členské strany EPP.

Rozšiřování EPP začalo v souvislosti se vstupem dalších států do Evropského společenství. V roce 1983 se k ní přidává řecká Nová demokracie (ND), jejíž poslanci v té době již déle než rok – od vstupu Řecka do EU – náleží k frakci EPP v Evropském parlamentu. Se členstvím Nové demokracie se postupně začíná prolamovat čistě křesťansko-demokratický charakter uskupení.

Dalšího rozšíření se Evropská lidová strana dočkala v souvislosti se vstupem zemí Iberského poloostrova do EU. Novými členy se staly portugalský Demokratický sociální střed (CDS, později přejmenovaný na Lidovou stranu – PP), později zaniklá španělská Lidová demokratická strana

(PDP), katalánská regionální Demokratická jednota Katalánska (UDC, součást katalánské aliance Konvergence a jednota – CiU) a také regionální Baskická národní strana (PNV). Největší španělská nelevicová síla, Lidová strana (PP), do EPP vstoupila až v roce 1991. Španělští lidovci však byli již od roku 1989 součástí frakce v Evropském parlamentu (do té doby zasedali v dnes již zaniklé, konzervativní Skupině evropských demokratů – EDG).

V roce 1993 se udál do té doby ojedinělý proces, kdy byl pro svůj kritický pohled na evropskou integraci z EPP vyloučen portugalský Demokratický sociální střed (CDS, dnes Lidová strana/PP). Podobný osud pak potkal i Baskickou národní stranu (PNV), která v roce 1999 odmítla vstoupit do frakce EPP v EP, čímž porušila povinnosti členské strany. Politické předsednictvo EPP po marných výzvách, aby baskičtí nacionalisté svůj postup přehodnotili, označilo jednání PNV za faktické opuštění Evropské lidové strany.

Podle stanov EPP totiž členské strany musí zavázat své zástupce, zvolené na jejich kandidátních listinách, aby v Evropském parlamentu, Parlamentním shromáždění Rady Evropy a parlamentních shromážděních Západoevropské unie, Severoatlantické aliance a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě vstoupili do parlamentních frakcí vytvořených Evropskou lidovou stranou.

Rok 1995 přinesl znásobení italských členů. Součástí EPP byly uznány obě nástupnické organizace Křesťanské demokracie – centristická, spíše k levíci inklinující Italská lidová strana (PPI) a Spojení křesťanští demokraté (CDU). Navíc byl přijat s pravicovými stranami spolupracující Křesťansko-demokratický střed (CCD), který rovněž svými kořeny sahal k nejsilnější straně italské první republiky – Křesťanské demokracii.

Později se členem stala také centristická strana Lamberta Diniho Italská obnova (RI), spřízněná s italskou levicovou aliancí, přestože její politika byla spíše středová; o spojenectví s touto stranou se ale ucházel italský blok pravého středu a pravice.

Zatím poslední vlna rozšiřování Evropské unie se v Evropské lidové straně odrazila 9. března 1995, kdy se plnoprávnými členy stala dosud přidružená uskupení z nových členských zemí EU: švédská Křesťansko-demokratická společenská strana (KDS), švédská konzervativní Strana umírněných (M), finská konzervativní Národní koaliční strana (KOK), křesťansko-demokratická Rakouská lidová strana

50. výročí poslanecké frakce EPP-ED – Panel s fotografiemi všech předsedů poslanecké frakce EPP-ED

(OVP) a dánská Konzervativní lidová strana (KFP). Dánští konzervativci byli již od roku 1992, kdy opustili konzervativní frakci, součástí parlamentní frakce EPP. Vstup skandinávských konzervativců znamenal po přestupu španělských lidovců do EPP definitivní potvrzení toho, že Evropská lidová strana je stranou dvou pilířů – křesťansko-demokratického a konzervativního. Strana přestala být monolitním křesťansko-demokratickým a jednoznačně profederalistickým blokem a posunula se více do pravého středu, kam náleží celá řada jejích nových členů – nekonfesionálních stran konzervativně-liberální orientace.

V prosinci 1996 EPP „přetáhla“ z liberální rodiny portugalskou Sociálně-demokratickou stranu (PSD), která přes svůj historický název náleží ke stranám pravého středu. Název strany je reliktem z období po karafiátové revoluci v Portugalsku, kdy byla svržena salazarovská diktatura a v Portugalsku bylo velice módní hlásit se k levíci. Portugalští sociální demokraté jsou v národní politice hlavním rivalem levicových socialistů a sami se hlásí ke středu, resp. pravému středu.

Snaha získat PSD do svých řad byla motivována zejména tím, že EPP potřebovala, aby v každé členské zemi EU náležela alespoň jedna strana do rodiny evropských lidovců.

Na podzim 1998 byla za plnoprávného člena přijata dánská Křesťanská lidová strana (KrFp). Tato strana vznikla jako produkt tzv. neoklerikální vlny, která se odehrála ve skandinávských zemích v 70. letech minulého století. Neoklerikální strany vznikly z potřeby části společnosti posta-

vit se proti liberálnímu státu a naopak na obranu klasičtých křesťanských hodnot. Do stejné skupiny stran je možné zařadit i výše zmíněného dalšího člena EPP – křesťanské demokraty ze Švédska.

Nově vzniklý italský středo-levicový Demokratický svaz pro republiku (UDR) zároveň na podzim 1998 převzal členství po Spojených křesťanských demokratech (CDU).

Výrazným posílením EPP se stal vstup další italské strany: Berlusconiho formace Vzhůru Itálie (Forza Italia) byla přijata na podzim 1999. Forza Italia vznikla při přechodu Itálie od první ke druhé republice v polovině devadesátých let dvacátého století. Po rozpadu Křesťanské demokracie ji vybuďoval jeden z největších italských podnikatelů a mediální magnát Silvio Berlusconi, aby zabránil převzetí moci reformovanými komunisty. Forza Italia skutečně vyhrála v prvních volbách druhé italské republiky a S. Berlusconi se stal premiérem pravicové koaliční vlády spolu se severoitalskými regionalisty a reformovanými postfašisty.

Evropská lidová strana se k Forza Italia stavěla zpočátku dost chladně, a to zejména pod vlivem některých svých členů vzniklých na troskách Křesťanské demokracie. K nejasnému pohledu na tuto stranu navíc přispěli i problematictí koaliční partneři. Berlusconi proto po svém úspěchu v evropských volbách roku 1994 založil samostatnou frakci Vzhůru Evropo (Forza Europa), která se později sloučila s frakcí vedenou francouzskými gaullisty. Až po 5 letech se straně Forza Italia podařil vstup do Evropské lidové strany, když většina členských stran EPP uznala, že Forza Ita-

50. výročí poslanecké frakce EPP-ED – Otto von Habsburg, bývalý evropský poslanec a první čestný člen frakce EPP-ED (vlevo), a Christian Foldberg Rovsing (EPP-ED) z Dánska

lii je jednoznačně hlavním reprezentantem italského pravého středu.

Posilou pro EPP se stal i fakt, že k EPP se přihlásila nově vzniklá sjednocená pravice ve Francii – Svaz pro lidové hnutí (UMP) – která v sobě spojila Sdružení pro republiku (RPR), drtivou většinu Svazu pro francouzskou demokracii (UDF) i Liberální demokracii (DL).

Členové EPP

- 1976 Křesťansko-demokratická unie/ Křesťansko-sociální unie (CDU/CSU) – Německo
- Centrum sociálních demokratů (CDS) – později součást UDF – Francie
- Křesťansko-sociální strana (PSC) – Belgie
- Fine Gael (FG) – Irsko
- Křesťanská demokracie (DC) – Itálie, od 1995
- Italská lidová strana (PPI) a Spojení křesťanští demokraté (CDU). Namísto CDU od 1998 Demokratický svaz pro republiku (UDR)
- Křesťansko-sociální lidová strana (CSVP) – Lucembursko
- Křesťanská historická unie (CHU), Antirevoluční strana (ARP), Katolická lidová strana (KVP), po sloučení Křesťansko-demokratická výzva (CDA) – Nizozemí
- 1983 Nová demokracie (ND) – Řecko
- 1986 Demokratický sociální střed (CDS), později přejmenovaný na Lidovou stranu (PP) – Portugalsko, *vyloučena 1993*
- Lidová demokratická strana (PDP) – Španělsko, *zanikla*
- Demokratická jednota Katalánska (UDC), součást katalánské aliance Konvergence a jednota (CiU) – Španělsko
- Baskická národní strana (PNV) – Španělsko, *vyloučena 1999*
- 1991 Lidová strana (PP) – Španělsko
- 1995 Křesťansko-demokratický střed (CCD) – Itálie
- Italská obnova (RI) – Itálie
- Křesťansko-demokratická společenská strana (KDS) – Švédsko
- Strana umírněných (M) – Švédsko
- Národní koaliční strana (KOK) – Finsko

- Konzervativní lidová strana (KFP) – Dánsko
 Rakouská lidová strana (ÖVP) – Rakousko
 1996 Sociálně-demokratická strana (PSD) – Portugalsko

 1998 Křesťanská lidová strana (KrFp) – Dánsko
 1999 Vzhůru Itálie (Forza Italia) – Itálie
 2002 Svaz pro lidové hnutí (UMP) – Francie

Rozšíření na východ

EPP se podobně jako další nadnárodní strany musela vyrovnat se vznikem nových demokracií a ambicemi tamních politických stran odpovídající orientace vstoupit do celoevropských organizací. Stanovy Evropské lidové strany obsahují od madridského kongresu v roce 1995 statut přidružených členů, jehož nositelé požívají stejná práva jako členské strany ze zemí EU, ovšem s jedinou výjimkou, kterou tvoří „rozhodování zahrnující politiku a struktury EU a její institucionální uspořádání“. Vedle stran ze všech dvanácti kandidátských států získaly statut přidruženého členu také norská konzervativní Høyre (H) a švýcarská Křesťansko-demokratická lidová strana (CVP). V zemích kandidátské dvanáctky slaví EPP ze všech nadnárodních stran EU největší úspěchy. Vezmeme-li v úvahu počty mandátů v Evropském parlamentu, které připadají na kandidáty na vstup podle Smlouvy z Nice, a rozdělíme-li je v kandidátských zemích podle aktuálního rozložení v národních parlamentech, budou strany spojené s EPP nejsilnější. EPP se v kandidátských státech liší od ostatních nadnárodních stran i tím, že v každém z nich disponuje alespoň jedním (asociovaným) členem. Strany spojené s EPP jsou zastoupeny ve vládách Estonska, Slovenska, Slovinska, České republiky a Malty. Premiér svázaný s EPP potom předsedá vládám Malty, Slovenska a Estonska.

Tento stav je přesto trochu ústupem ze slávy, protože ještě v roce 2001 byly strany spojené s EPP zastoupeny v devíti vládách kandidátských zemí a patřilo k nim osm šéfů vlád (sedm premiérů a kyperský prezident).

Výraznou posilou evropských lidovců se na podzim 2000 stal maďarský Svaz mladých demokratů (FiDeSz), který přešel z liberální evropské rodiny. Jeho bývalý menší koaliční partneri z minulé vládní koalice Viktora Orbána – malorolníci (FKgP) a Maďarské demokratické fórum (MDF) – rovněž náleží k EPP jako pozorovatelé. Statut pozorova-

tele získala také skupina odtržená od křesťanských demokratů pod názvem Maďarský křesťanskodemokratický svaz (MKDSz), která později vplynula do FiDeSz. U malorolníků je třeba ještě zdůraznit, že již dnes nejsou parlamentní stranou.

Stejně jako v Maďarsku i v Bulharsku existovala situace, kdy tříčlennou vládní koalici tvořily jen strany náležející k EPP (Svaz demokratických sil, Demokratická strana a Bulharský národní zemědělský svaz). I ony jsou ale podobně jako v maďarském případě již v opozici. Dnes největší vládní strana – hnutí bývalého cara Simeona II. – sice uvažovalo o orientaci na Evropskou lidovou stranu, ale jasný nesouhlas bulharského Svazu demokratických sil s kontakty s další bulharskou stranou ho od tohoto záměru odradil.

Nejsilnější složka bulharské pravice – Svaz demokratických sil (SDS) – se přidruženým členem EPP stal v březnu 1997. Oba jeho vládní koaliční partneři v minulém funkčním období vytvořili před parlamentními volbami v roce 1997 koalici pod názvem Lidový svaz (NS) a pod touto značkou se také v říjnu roku 1998 úspěšně ucházeli o stejné postavení v EPP jako Svaz demokratických sil. SDS se zapsal do dějin východního rozšiřování EPP výrazným písmem, když se jeho místopředsdkyně a ministryně zahraničí Naděžda Michailova na kongresu v Bruselu v roce 1999 stala první místopředsdkyní EPP pocházející ze země mimo EU.

V Polsku se politické strany mění velmi dynamicky. To se projevuje i uvnitř EPP. K evropským lidovcům patřily dvě ze tří hlavních složek bývalé pravicové koalice Volební akce Solidarita (AWS), která vládla v letech 1997 až 2001. V říjnu 1999 statut přidruženého členu získalo Společenské hnutí AWS (RS AWS), které tvoří hlavně politici spojení s odbory. O dva měsíce později byl stejný statut přidělen i konzervativně-liberální Konzervativní lidové straně (SKL). Přidruženým členem navíc byla i centristická liberální Unie svobody (UW), která byla menším koaličním partnerem AWS. Po neúspěchu stran pravého středu v parlamentních volbách v roce 2001 se polská pravice opět výrazně přeorganizovala. Do polského parlamentu pronikla znovu již jen Konzervativní lidová strana (SKL), a to ještě jen na kandidátkách nové formace Občanská platforma (PO). Ta se již také přihlásila o statut přidruženého členu, který jí byl přiznán. Druhý zástupce pravice v dnešním Sejmu – formace s názvem Právo a spravedlnost (PiS) – se sice nejdříve také chtěla ucházet o členství v EPP, letos v říjnu však

svou přihlášku stáhla poté, co podepsala Pražskou deklaraci s britskými konzervativci a českou ODS. Ta má být předzvěstí založení samostatné frakce v EP po volbách 2004. Překvapením se také stalo, když polští pozorovatelé, kteří zastupují v Evropském parlamentu rolnickou a postkomunistickou (byla povolena i za minulého režimu) Polskou lidovou stranu (PSL), vstoupili také do klubu EPP-ED.

Na Slovensku se prvním přidruženým členem stala menšinová Strana maďarské koalice (SMK-MKP), která vznikla v roce 1998 ze tří maďarských stran, z nichž se pouze Maďarské křesťanskodemokratické hnutí hlásilo k EPP. Dvě menší složky naopak patřily k liberální rodině a nadnárodním organizacím. Pozorovatelem v EPP je také slovenské Křesťansko-demokratické hnutí, které zatím o statut přidruženého člena nepožádalo. Jedním z důvodů tohoto stavu se jeví i to, že KDH není příliš nakloněno federalistické podobě EU. Další slovenská strana Slovenská demokratická a křesťanská unie premiéra Mikuláše Dzurindy statut přidruženého člena získala v loňském roce. I ona vznikla, podobně jako SMK, spojením křesťanskodemokratické (bývalí členové KDH) a liberální složky (bývalý člen ELDR Demokratická unie), ale také v ní jasně převládala orientace na EPP.

K EPP dále patří několik stran v Pobaltí. V Estonsku se jako první přihlásila strana Vlast bývalého dvojnásobného premiéra Marta Laara. Její místo nejsilnějšího pravicového subjektu v estonské politice ale v posledních volbách zaujala nová formace – Res Publica. To je strana, která se vyvinula ze stejnojmenného studentského sdružení. To se transformovalo do podoby politické strany, letos na jaře zvítězilo v parlamentních volbách a jeho předseda se stal premiérem koaliční vlády. I Res Publica měla zájem o členství v EPP a získala statut pozorovatele.

V sousedním Lotyšsku panuje na pravém středu ještě daleko méně přehledná situace. Lidová strana (TP) po svém vzniku v roce 1997 začala usilovat o členství v EPP, kde v roce 1999 získala skutečně statut přidruženého člena.

V Litvě jsou asociovaným členem litevští křesťanští demokraté, jejichž počet poslanců ale nepřevyšuje většinou pět delegátů. Menší koaliční partner v letech 1996 až 2000 – Litevská křesťanskodemokratická strana (LKDP) – byl v posledních volbách marginalizován, ale jako jediná ze tří parlamentních stran s přívrstvem „křesťanskodemokratická“ je uznána i v zahraničí. EPP ji přijala v prosinci

1996 za pozorovatele a v březnu 1998 patřila strana mezi čtyři první východoevropské přidružené členy EPP. Méně proevropská konzervativci ze strany Vlastenecký svaz – litevští konzervativci, kteří vznikli z protitotalitního hnutí Sajudis, se dosud spokojili se statutem pozorovatele.

Přeskupování pravice vedlo ke změnám členství v EPP také mezi slovinskými politickými stranami. Slovinští křesťanští demokraté (SKD), kteří byli plnoprávními členy EDU a EUCD, s rozšiřováním EPP na východ získali v této struktuře nejprve postavení pozorovatele (v prosinci 1996) a v roce 1998 byli přijati i jako přidružený člen. SKD splynula na jaře 2000 se Slovinskou lidovou stranou (SLS), která byla vždy označována za méně proevropskou, což souviselo s její orientací na rolnické a venkovské voličstvo. SLS získala statut pozorovatele v EDU a ještě před sloučením s SKD požádala o přidružené členství v EPP, které ale SKD zablokovala, aby to nekomplikovalo završení slučovacího procesu. Když na jaře 2000 křesťanští demokraté a lidovci splynuli pod krkolomným názvem SLS+SKD Slovinská lidová strana, zdálo se, že sjednocená strana bez problémů přebere statut přidruženého člena po SKD. Pozici lidovcům ale již v srpnu zkomplikoval odchod části členů čerstvě sjednocené strany v čele s tehdejšími premiérem A. Bajukem a bývalým premiérem a předsedou SKD L. Petrlem do subjektu se jménem Nové Slovinsko – Křesťanská lidová strana. Vedení EPP nejprve nerozhodlo, která ze skupin bude akceptována a s jakým statutem. Nakonec kongres EPP v Berlíně rozhodl, že oba subjekty budou muset začít svou cestu do EPP znovu. Obě strany tak nyní patří do EPP, ke které se hlásí i jejich partner z pravého středu slovinského politického spektra Sociálnědemokratická strana (SDS), která je navzdory svému názvu nesocialistickou a antikomunistickou politickou silou.

Rumunská Národně rolnická strana křesťanskodemokratická (PNTCD) tvořila až do voleb 2000 jádro pravicových, proevropských politických sil v této balkánské zemi. Tomu odpovídala i její pozice získaná v březnu 1998 – přidružené členství. V posledních parlamentních volbách se ale PNTCD z pozice nejsilnější vládní strany propadla až na úroveň mimoparlamentní politické formace. I v Rumunsku strany maďarské menšiny v integraci do mezinárodních organizací rychle dohánějí své rumunské protějšky. Demokratický svaz Maďarů v Rumunsku (RMDSZ) získal v roce 1998 nejprve statut pozorovatele v EPP a o rok později i nejvyšší možný statut pro stranu ze země mimo EU.

Maďarská křesťansko-demokratická strana v Rumunsku (RMKDP) má navíc ještě statut stálého hosta v EPP.

Největší opoziční kyperská politická strana – Demokratické sdružení (DISY) – se hlásí ke křesťanskodemokratické orientaci, což ji dovedlo již v roce 1980 ke členství v EDU a později i do EPP, kde se v roce 1994 stala přidruženým členem. Křesťanskodemokratická Nacionalistická strana (PN) se zúčastnila jako pozorovatel již založení EDU a statut stálého pozorovatele si ponechala dodnes. V EPP pak získala v roce 1991 mezi prvními nově vytvořený statut přidruženého člena.

K EPP se jako pozorovatelé hlásí ještě několik stran ze zemí, které v této vlně do EU nevstupují. Jmenujme například Chorvatské demokratické spojenectví (HDZ), Demokratickou stranu Srbska (DSS) v čele s Vojislavem Koštunicou, albánskou Demokratickou stranu S. Beriši nebo Křesťanskodemokratickou lidovou frontu z Moldavska. Nyní se aktuálně jedná dokonce o vstupu islamistické vládní strany AKP z Turecka.

České strany v EPP

Na EPP se v České republice v současnosti orientují obě hlavní složky někdejší Čtyřkoalice. Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL) získala v této formaci statut pozorovatele již v únoru 1996. V říjnu 1998 se KDU-ČSL stala (ve druhé skupině) přidruženým členem EPP, a to jako čtvrtá strana ze středovýchodní Evropy.

O EPP se již od svého vzniku zajímala také Unie svobody. V listopadu 1998 se přihlásila k evropským lidovcům jako pozorovatel, o dva roky později se unionisté úspěšně ucházeli i o přidružené členství.

Statut pozorovatele v EPP získala také Občanská demokratická aliance (ODA). ODA se v době své největší slávy profilovala jako součást konzervativního tábora a od roku 1992 patřila k Evropské demokratické unii (EDU). Později získala také statut pozorovatele v EPP. Na jaře 1998 strana prošla politickou i finanční krizí. Ta se odrazila i v neschopnosti dostát finančním závazkům v mezinárodních konzervativních organizacích. S ODA se v roce 2000 pokusila prostřednictvím nizozemské VVD navázat kontakty Evropská liberální, demokratická a reformní strana (ELDR), hlavní reprezentantka evropského liberálního proudu. Uvnitř stra-

ny se o změně orientace a přihlášení se k liberálům dlouho jednalo a definitivní rozhodnutí bylo dlouho odkládáno. Nakonec se strana v období druhého předsednictví M. Žantovského pro přechod k liberálům skutečně rozhodla.

Formální vztah k EPP se snaží v současnosti navázat i Evropští demokraté bývalého pražského primátora Jana Kasla. Ti původně spolu s ODA koketovali s liberální orientací. Rozhodnutí J. Zieleniece kandidovat v čele „jejich“ kandidátky pro volby do Evropského parlamentu v roce 2004 však Evropské demokraty nasměrovalo k EPP.

Nejvíce českých stran se na počátku 90. let integrovalo do Evropské demokratické unie (EDU). Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL) a Křesťanskodemokratická strana (KDS) dosáhly statutu plnoprávného člena EDU již v roce 1990. Později se k nim přidaly v roce 1992 i Občanská demokratická strana (ODS) a Občanská demokratická aliance (ODA). Po deseti letech zůstala v EDU aktivní pouze ODS. Bendova KDS zanikla spojením s ODS, ODA se po vnitřní krizi z mezinárodní oblasti poněkud stáhla a začala se navíc orientovat na jinou než konzervativní evropskou „rodinu“. KDU-ČSL se rozhodla EDU opustit a orientovat se výhradně na EPP. Pro ODS vznikla po přibližování EDU k EPP nutnost rozhodnutí, zda i ona zvaží přístup k evropským lidovcům nebo zda zůstane v pozici podobné britské Konzervativní straně, která zasedá v EP v klubu EPP, ale do její stranické struktury nepatří.

Pozorovatelé v Evropském parlamentu za ODS při prvním zasedání ve Štrasburku z poloviny zasedali ve frakci EPP-ED a z poloviny ve frakci Svazu pro Evropu národů. ODS se ale později rozhodla všechny své zástupce poslat do frakce EPP-ED. O vstupu do EPP jako strany, nikoli jen frakce v EP, ale ODS zatím neuvažuje.

Ideologické spektrum uvnitř EPP

Jak již bylo naznačeno, strany uvnitř EPP se dělí na spíše konfesní křesťansko-demokratické (většinou s katolickou orientací) a sekulární liberálně-konzervativní strany nekonesní charakteru. Zhruba uprostřed stojí německá aliance CDU/CSU, která v sobě obsahuje oba zmíněné prvky. Křesťansko-demokratické strany se na škále pravice-levice blíží středu a více zdůrazňují federalistický koncept evropské integrace. K této skupině patří zejména strany

z Beneluxu a Italská lidová strana. Posunuje se k nim i španělská Lidová strana, což se projevilo například v období instalace nové rakouské vlády, kdy právě španělští lidovci spolu s valonskými křesťanskými sociály a francouzským Novým UDF navrhovali vyloučení rakouských lidovců z EPP. Opačný pól v rámci EPP tvoří v první řadě skandinávští konzervativci a italská Forza Italia.

Výzkumy provedené ve frakci EPP v Evropském parlamentu ukázaly, že nejvíce vlevo se z členských stran nachází vlámská Křesťanská lidová strana. Pozice na opačném konci patří švédským Umírněným. V pohledu na evropskou integraci jsou největšími federalisty křesťanští sociálové z Lucemburska a nejmírněnějšími (v rámci frakce) britští konzervativci. Z členských stran EPP lze za nejméně federalistickou zřejmě označit dánskou konzervativní stranu.

Do frakce EPP patří i britští konzervativci

Podstatnou součástí strany tvoří její frakce v Evropském parlamentu, která má dokonce statut plnoprávného člena strany. Frakce EPP vznikla v červenci 1979 přejmenováním Křesťansko-demokratické frakce v Evropském parlamentu, jejíž kořeny sahaly až do Parlamentního shromáždění ESUO a do roku 1953. Od svého vzniku tvořila vždy druhou nejsilnější skupinu v Evropském parlamentu. Přestože strany v ní zastoupené často dohromady získávaly více hlasů, pravidelně se před ně dostávaly strany socialistické skupiny, kterým nahrával většinový volební systém ve Velké Británii. Po prvních přímých volbách v roce 1979 tvořilo frakci 107 poslanců (socialistů bylo o šest víc). O pět let později zasedlo v Evropském parlamentu 110 evropských lidovců a 130 socialistů. V roce 1989 získala EPP 129 mandátů a 157 ve volbách v roce 1994. Na konci roku 1998 už frakce EPP měla 201 mandát. Ke zvýšení jejich počtu přispělo přistoupení stran z nových zemí EU, „přestup“ portugalských sociálních demokratů a fakt, že do frakce Evropské lidové strany mohou vstupovat také poslanci stran, které nejsou členy EPP. Tuto možnost využívají od roku 1992 poslanci britské Konzervativní strany (CP), Ulsterské unionistické strany (UUP) a část poslanců Svazu pro francouzskou demokracii (UDF), kteří nepatří k členské Demokratické síle (FD). Také dánští konzervativci byli mezi lety 1992 a 1995 pouze členy parlamentní frakce. Poslanci strany Vzhůru Itálie (FI) se rozhodli v roce 1998

opustit společnou frakci s francouzskými gaullisty (s názvem Unie pro Evropu) a stali se členy frakce EPP. Takto posílená EPP si činila ambice stát se po volbách 1999 nejsilnější frakcí v Evropském parlamentu.

Zatím poslední volby do EP poprvé přinesly Evropské lidové straně vytoužené volební vítězství. Frakce EPP byla rozšířena o skupinu Evropských demokratů (ED), což v praxi znamenalo přechod francouzského Sdružení pro republiku z frakce Unie pro Evropu do frakce EPP. Skupina Evropských demokratů sdružuje strany náležející k EDU, které nejsou začleněny do EPP. I díky tomu má skupina EPP-ED nyní o téměř 50 europoslanců více než socialisté (233). EPP-ED uzavřela před ustavující schůzí dohodu s liberální frakcí, na jejímž základě se Francouzka Nicole Fontainová (UDF) stala pro první polovinu funkčního období předsedkyní Evropského parlamentu. Ve druhé polovině ji nahradil reprezentant liberální frakce, nezávislý irský poslanec Pat Cox. Výrazné posílení přinesl frakci rovněž příchod pozorovatelů z nových členských států EU.

EPP má své poslanecké kluby také ve Výboru regionů EU, v Parlamentních shromážděních Rady Evropy, Západoevropské unie a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a v Severoatlantickém shromáždění.

Na cestě k jednomu pravicovému subjektu

Posilování EPP přineslo přeskupení pravicové části evropského politického spektra. Významnou institucionální změnou v rámci EPP jako strany se stalo její sloučení s Evropskou unií křesťanských demokratů (EUCD), na jejíž půdě, jak již bylo uvedeno, vlastně vznikla. Se vznikem EPP začal význam EUCD pomalu klesat. Již v roce 1983 obě organizace sloučily své generální sekretariáty. EUCD opět získala na významu po pádu železné opony na přelomu osmdesátých a devadesátých let, protože do ní začaly vstupovat nově zakládané (nebo obnovené) křesťansko-demokratické strany ze středo- a východoevropských zemí. Ani tento vzestup však nemohl odůvodnit souběžnou existenci dvou subjektů s velmi podobnou ideologickou orientací a v zemích EU s téměř totožnou členskou základnou. Obě organizace se proto v roce 1999 sloučily, respektive EUCD se integrovalo do EPP. Nezbytnou podmínkou integrace bylo otevření členství v EPP i pro strany ze států stojících mimo EU (zavedením přidruženého členství).

V posledních letech navíc dochází k postupnému institucionálnímu sblížení EPP s Evropskou demokratickou unií (EDU). V roce 2000 byly sloučeny jejich sekretariáty a proces měl pokračovat spojením přidružených asociací (mládež, ženy, důchodci...) a vznikem společných pracovních skupin. Předseda EDU bude také po berlínských kongresech obou subjektů zasedat v orgánech EPP. Setkání EDU v Lisabonu na podzim 2002 rozhodlo o zániku EDU jako samostatné právnické osoby a o její další existenci již jen jako platformy pro setkávání předsedů stran.

Pro lepší orientaci je třeba připomenout, že EDU byla založena v roce 1978 Klesheimskou deklarací, kterou podepsaly strany přející si vytvořit konzervativní a méně federalistickou alternativu k EU a později i k EPP. Její význam spočíval v tom, že byla jako první otevřena i stranám z nečlenských států EU. S otevřením EPP po roce 1995 a příchodem konzervativních stran do EPP začal její význam klesat. Integrace obou subjektů se rozjela na plné obrátky.

Struktura Evropské lidové strany

Evropská lidová strana má nyní 42 členů – 25 z nich (ze zemí EU) je plnoprávným členem (včetně frakce EPP-ED v Evropském parlamentu) a 17 přísluší statut přidruženého člena. Dalších osm stran má statut pozorovatele.

EPP, která je jednou ze čtyř stran na evropské stranické scéně (odpovídajících článku 138 A Maastrichtské smlouvy), disponuje obdobnými orgány jako klasická národní strana. Jejím nejvyšším orgánem je kongres. Ten se schází minimálně jednou za dva roky, určuje hlavní linii stranické politiky, mění stanovy a volí další orgány strany.

V čele strany stojí předseda (prezident) EPP. Zajímavostí je, že tuto funkci dosud vykonávali pouze politici ze zemí Beneluxu – Belgičan Tindemans (CVP, 1976–1985), Nizozemec Bukman (CDA, 1985–1987), Lucemburčan Santer (CSP, 1987–1990) a další Belgičan Martens (CVP, od roku 1990 do současnosti). Předsedu zastupuje aktuálně sedm místopředsedů a sekretariát strany vede generální tajemník strany (nyní španělský lidovec Antonio López Istúriz). Do prezidia strany patří mimo jmenovaných funkcionářů ještě pokladník a předseda frakce v EP (nyní Hans-Gert Poettering z CDU).

Nejvyšším orgánem strany mezi kongresy je předsednictvo, ve kterém vedle členů prezidia zasedají také předsedové všech členských stran, členové předsednictva frakce

v EP, šéfové delegací členských stran v EP a předsedové uznávaných sdružení a frakcí EPP v parlamentních orgánech mezinárodních organizací. Počet hlasů závisí na velikosti každé členské strany.

Druhy členství

Stanovy EPP znají několik forem členství. Plnoprávným členem se může stát každá strana ze země, která náleží k Evropské unii. Strany musí přijmout stranické stanovy a vyslovit souhlas s programovými zásadami. Poněkud archaicky stanovy dlouhou dobu obsahovaly, že členy mohou být pouze křesťansko-demokratické strany. Tato formulace byla schválena ještě i ve stanovách přijatých na kongresu strany v Bruselu v roce 1999.

Členové EPP se zavazují, že pozice EPP, zaujaté v rámci EU, budou zastávat ve své národní politice. Jinak si ale ponechají své jméno, svou identitu i akční svobodu ve své národní odpovědnosti.

Druhá forma členství – přidružené členství – náleží stranám, které splňují podmínky plnoprávného členství s jedinou výjimkou, kterou je země původu nenáležící k Evropské unii. Strany, které získají přidružení členství, ale musí pocházet ze států, které o svém vstupu do Evropské unie aktuálně vyjednávají. Stanovy předepisují ještě jednu dodatečnou podmínku pro přidružené členství. Ta říká, že přidružené členství může získat pouze strana, která je ve své zemi původu „etablovanou politickou stranou“. Připomeňme jen, že přidružení členové mají všechna práva plnoprávných členů, ale nemohou se podílet na rozhodnutích (hlasováních) o problematice institucionálního uspořádání nebo samotné struktury Evropské unie.

Třetí formu členství v EPP tvoří statut pozorovatele. O ten mohou požádat strany ze zemí EU, zemí, které již do EU podaly přihlášku, a zemí patřícím k Paktu stability.

Poslední formou členství, která je však velmi málo využívána, je členství individuální. Osoby, které zvláštním způsobem podporují EPP nebo se chtějí na práci EPP podílet, mohou získat statut přidruženého člena. Zpravidla by ale měly být členy členské strany EPP. Každopádně však jejich členství vyžaduje souhlas členské strany EPP, příslušné vzhledem k bydlišti nebo státní příslušnosti osoby, která se o členství uchází. Otázku účasti individuálních členů na práci stranických orgánů řeší jednací řád EPP.

Instituce, které zvláštním způsobem podporují EPP a její činnost, mohou získat statut příznivce. Jejich zástupci se potom mohou zúčastňovat zasedání stranických grémíí jako tzv. stálí hosté.

Přidružené organizace

Křesťansko-demokratická tradice se odráží i v existenci přidružených „uznaných sdružení“, ke kterým náleží dílčí organizace členských stran. Mezi ně patří Ženy Evropské lidové strany (EPPW), Mladá Evropská lidová strana (YEPP), Evropský svaz křesťansko-demokratických dělníků (EUCDW), Svaz malých a středních podnikatelů (SME), Sdružení komunální a regionální politiky (CRPA), Evropský svaz seniorů (ESU) a Evropští demokratičtí studenti (EDS, jejich členem jsou i čeští Mladí konzervativci).

Politická síla a význam EPP

O síle EPP v kandidátských státech již byla řeč. Jakou pozici má ale EPP v rámci dnešní Evropské unie?

EPP má nyní ve svých řadách sedm premiérů členských zemí EU. EPP je kromě toho zastoupena ještě v jedné vládě, kde nedisponuje úřadem premiéra.

Pro srovnání socialisté mají čtyři předsedy vlád. Liberálové disponují třemi předsedy vlád a irský premiér náleží ke straně jiného politického proudu. Dnešní stav se blíží situaci v době vyjednávání o Maastrichtské smlouvě. Naopak ještě před třemi roky bylo v čele zemí EU jen trio z EPP, deset socialistických šéfů vlád, jeden liberál a situace v Irsku byla stejná jako dnes.

Zcela opačný je poměr sil v Evropském parlamentu, kde je, jak již bylo zmíněno, EPP nejsilnější frakcí. Sílu a význam EPP na evropské politické scéně ještě umocňuje skutečnost, že pouze v lidovecké a socialistické frakci zasedají poslanci ze všech patnácti členských států Unie. Totéž platí i pro zastoupení v národních parlamentech.

Závěrem snad jen tolik, že EPP je rozhodně nejdále na cestě ke skutečné nadnárodní politické straně, která by vykazovala stejné znaky jako národní politické strany. Výrazně odlišná je v tomto ohledu zejména forma členství ve straně – členy EPP jsou národní politické strany a nikoli jednotlivci ze států Unie (i když i tuto možnost stanov EPP připouští).

Navíc je třeba podtrhnout, že EPP bude v roce 2004 zcela určitě se socialisty znovu bojovat o celkové vítězství ve volbách do EP.

Zajímají vás knihy CDK?

Chcete ušetřit?

Navštivte naše internetové knihkupectví

<http://www.cdkbrno.cz>

Stránka nabízí přehled všech vydaných i připravovaných titulů CDK, včetně obálek a anotací.

Knihy jsou účtovány s 15% slevou, pro předplatitele Revue Politika s 25% slevou, poštovné a balné neúčtujeme !!!

Programatika Evropské lidové strany

STANISLAV BALÍK

Tak jako každá politická strana, i Evropská lidová strana (EPP) disponuje celou řadou dokumentů programového charakteru, v nichž definuje a vysvětluje své politické postoje a názory. Z pěti hlavních typů programů jí logicky schází pouze vládní prohlášení – vláda EU (Komise) totiž není sestavována na bázi politických stran. Další čtyři typy – základní, politický, akční a volební program – v programatické nabídce EPP nalezneme.

„Základní program“ schválila EPP teprve v roce 1992 na svém IX. kongresu v Athénách, politický program však byl přijat již na I. kongresu strany v březnu 1978 v Bruselu. V uvedeném textu členské stranické subjekty nastínily ústřední teze křesťansko-demokratické filosofie a její hodnotové báze, na nichž byla postavena nová koncepce společenského a politického systému. Základní program se (podobně jako množství dalších deklaratorních stranických materiálů) hlásí k odkazu křesťanskodemokratických „otců – zakladatelů“ poválečné sjednocené Evropy – Alcide de Gasperiho, Jeana Monneta, Roberta Schumana, Konrada Adenauera. Další pasáže dokumentu potom nabídly politickou vizi pro EU, věnovaly se její budoucí federální a demokratické ústavě a především komplikacím, které se vyskytly při ratifikaci Maastrichtské smlouvy.

Akční programy schvaluje EPP pro pětiletá období. Předchozí program „Evropa 2000: Jednota v mnohotvárnosti“ (pro léta 1994–1999) byl schválen na X. kongresu strany roku 1993 v Bruselu. Současný akční program „Na cestě k 21. století“, platný pro léta 1999–2004, byl přijat na XIII. kongresu strany v únoru 1999 v Bruselu. Právě v akčních programech se strana vyjadřuje ke všem aspektům veřejného života a předkládá řešení, jež korespondují s obecnými principy nastolenými v „Základním programu“.

Poněkud odlišný charakter mají tzv. volební manifesty, v nichž EPP formuluje společný program pro volby do Ev-

ropského parlamentu s cílem oslovit a zaujmout co nejširší spektrum voličů v jednotlivých národních státech. Texty těchto dokumentů se soustředí takřka výhradně na aktuální otázky jak integrujícího, tak – v případě snahy o vymezení se vůči ostatním subjektům v rámci volebního boje – konfrontačního charakteru.

Pro obsahovou analýzu programových dokumentů můžeme vymezit několik dimenzí, které pokrývají témata zvláště preferovaná EPP. V konkrétním případě se jedná zejména o rovinu zahraničně-politickou, socioekonomickou, v menší míře potom postmaterialistickou a městskevenkovskou. Kvůli aktuálnosti debat o další podobě evropské integrace vyčleňme tyto diskuse a přiřkneme jim zvláštní dimenzi.

Zahraničně-politická dimenze programu

V rámci dimenze zahraničně-politické se EPP vyslovuje především pro rozšíření Evropské unie směrem na východ

Rozšiřující summit EPP – pohled do jednacího sálu (Řecko), 19. června 2003

(zastává tedy prointegrační pozici) a její institucionální reformu, přičemž také poukazuje na nezastupitelnou roli evropských politických stran ve vztahu k jejich funkcím a úkolům. V textu akčního programu „Evropa 2000: Jednota v mnohotvárnosti“ EPP v kapitole věnované EU konstatuje: „Evropským stranám připadá rozhodující role při utváření politické vůle a vybudování společného blaha. EPP se proto rozhodně zasazuje o schválení statutu evropských politických stran, který na základě článku 138A Maastrichtské dohody vytváří zákonný rámec pro činnost, financování a jednací řád evropských stran.“ EPP v této části rovněž vymezuje své cíle a priority v jednotlivých oblastech světa se zvláštním akcentem na bezpečnostní situaci a ekonomické otázky.

Rozšíření Evropské unie především o středo- a východoevropské země chápe EPP jako ukončení nešťastného rozdělení kontinentu po druhé světové válce. Domnívá se, že rozšíření přinese oboustranné výhody.

EPP se staví za Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, která EU dodá akceschopnou politickou moc a sílu, která dokáže bránit nejen vlastní, ale i mezinárodní bezpečnost, která bude moci napomáhat při konsolidaci demokracie, vlády práva, obrany lidských práv a svobod. Součástí této politiky se také musí stát preventivní diplomacie a schopnost zajištění rychlých mírových (peace-keeping) operací.

Členské země EU, jež jsou stálými či nestálými členy Rady bezpečnosti OSN, by neměly reprezentovat pouze sebe, ale záměrně a systematicky propagovat „evropskou“ politiku. V souvislosti s úvahami o rekonstrukci Rady bezpečnosti by se EU dle EPP měla snažit být v tomto orgánu přímo zastoupena jako celek. Do té doby by měly členské země EU postupovat společně. Že to je zatím přání z říše snů, dokládají nejen aktuální události ohledně Iráku.

EPP zásadně odmítá zpochybňování úlohy Severoatlantické aliance při zajištění obrany zemí EU i celého západního civilizačního okruhu. Vyzývá k posílení vojenských schopností evropských členů NATO prostřednictvím nezbytného zvýšení výdajů na resort obrany. Díky tomu by mělo dojít přinejmenším k nevětšování propasti mezi vojenským potenciálem USA a Evropy. Tento programový bod je v současné době mimořádně aktuální, neboť od roku 1999, kdy byl stávající akční program přijat, evropské výdaje dále klesly, zatímco americké rostly. EPP získala výraznou podporu pro tento svůj požadavek v roce 2002, kdy jej v takřka identické podobě schválil summit NATO v Praze.

EPP se zamýšlí i nad vztahem EU ke klíčovým strategickým regionům. Na prvním místě uvažuje o Rusku a Ukrajině. Vítá skutečnost, že je Rusko po vzniku Komise NATO-Rusko více připoutáno k evropským bezpečnostním strukturám. Ukrajina rovněž hraje podstatnou roli v otázce evropské bezpečnosti, proto by se evropská politika měla soustředit na pomoc Ukrajině v procesu konsolidace státní suverenity a nezávislosti. EPP vzpomíná na balkánský konflikt a připomíná, že by měl být evropskou výčitkou svědomí. Z toho důvodu by měla být EU ve stálém přínosném kontaktu se státy bývalé Jugoslávie. Co se Turecka týče, ekonomická integrace založená na celní unii napomůže spolupráci politické. EU by měla dále tlačit na tureckou vládu v otázkách demokratizace, mírového řešení konfliktů, zajištění ochrany menšin, dodržování lidských práv apod. EU musí podle EPP spolupracovat se Spojenými státy americkými při mírovém řešení blízkovýchodního konfliktu. V Asii by EU z důvodů jak bezpečnostních, tak morálních měla napomáhat při rozvíjení demokracie a lidských práv, čehož se nedosáhne prostřednictvím ekonomického a politického vyloučení. Vzdávající obchodní styky připravují půdu pro politické změny. Je zajímavé, že EPP ve svém současném akčním plánu nehovoří adresně o problémech v Iráku, Íránu, Severní Koreji, Číně či Vietnamu, ale explicitně zmiňuje jedině barmský vojenský režim, který by měl být prostřednictvím ekonomického a politického tlaku změněn na demokratický.

Socioekonomická dimenze

Socioekonomická dimenze tradičně představuje stěžejní prvek v programech politických stran bez ohledu na jejich ideologické zakotvení. Zahrnuje jednak otázky úzce související s problematikou hospodářského růstu, možnostmi zvýšení konkurenceschopnosti evropské ekonomiky či měnové unie, jednak s oblastí sociální politiky.

Současný akční program EPP byl připravován ve chvíli, kdy v jedné evropské zemi za druhou vítězila v národních volbách socialistická levice. EPP vyzývá k zastavení socialismu, k pokračování boje za obranu svobody jednotlivce na úkor politického intervencionismu a byrokratizace. Původní projekt evropské integrace jakožto prostoru dynamické, svobodné a plodné spolupráce je prý vážně ohrožen socialistickým lpěním na starých myšlenkových sché-

matech a přesvědčením, že jediným možným řešením všech problémů je další a další utrácení veřejných prostředků.

V ekonomické oblasti je pro EPP nejpřednější prioritou vytváření nových pracovních míst (dosažení plné zaměstnanosti) a zvýšení hospodářského růstu evropských ekonomik. Při zvyšování produktivity jakožto cesty k podpoře hospodářského růstu jsou důležité především inovace a snižování produkčních nákladů. Pro zvýšení míry inovace je zapotřebí zlepšit patentový zákon. EPP podporuje daňové úlevy pro investice ve výzkumu a inovaci, což je dle jejího názoru pobídkový mechanismus, který umožní přesun technologií vyvinutých na univerzitách do obchodu a výsledků vojenského výzkumu do civilního sektoru.

Dopravní politika, která podpoří ekonomický růst, musí být v souladu s požadavky ochrany životního prostředí. Doprava zboží na velké vzdálenosti se musí přesunout ze silnic na železniční dráhy a vnitrozemské vodní trasy. Kombinovanému transportu by měla být poskytována větší podpora. S tím souvisí i požadavek liberalizace (privatizace) železnic, který by mohl železniční dopravu učinit ekonomicky zajímavějším druhem dopravy.

EPP se ve svých programových dokumentech důkladně zabývá problematikou vytváření nových pracovních míst. Tvrdí, že jednou z důležitých cest je zredukování finančních subvencí, neboť ty „nevytvářejí nová pracovní místa“. Jedna z možností řešení neuspokojivé evropské situace spočívá v rozšíření řad občanů, kteří se nespolehají na jiné, ale zaměstnávají se sami.

Pod názvem sociální politika si v pojetí EPP nelze představovat pouze „paliativní“ pojetí ve smyslu „záchranné“ sítě pro jedince stojící na okraji společnosti, nýbrž spíše její aktivní podobu, která nachází svůj výraz v tvorbě nových pracovních příležitostí s cílem zajištění plné zaměstnanosti, v rozvoji vzdělávací politiky a celkovém zkvalitňování životních šancí každého jednotlivce.

EPP chce všemi prostředky zlepšit současný nepoměr mezi postavením muže a ženy a chce zajistit jejich rovnovážné postavení ve všech oborech a na všech úrovních.

EPP prosazuje jednotnou imigrační a azylovou politiku, neboť rozdílné zákony a procedury uvnitř EU jsou prý nesmyslné a nelogické. Staví se za politické uprchlíky, zatímco potenciálním uprchlíkům ze zemí ohrožených chudobou, hladem či přírodními katastrofami musí být poskytnuta humanitární pomoc v jejich zemi, popř. v jiné zemi

Oficiální návštěva frakce EPP-ED v Evropském parlamentu. Na snímku jsou italský premiér a stávající předseda EU Silvio Berlusconi (vlevo) a Hans-Gert Poettering, předseda poslanecké frakce EPP-ED.

jejich domovu co možná nejbližší. Jinými slovy tzv. ekonomické uprchlíky evropští lidovci nevítají. Za důležitou součástí imigrační politiky považují integraci příchozích cizinců. Soužití jednotlivců odlišných kultur může být a často i bývá obohacením původní domácí kultury. Kulturní rozdíly přitom v pohledu lidovců nemusí nutně vést k otevřeným konfliktům či destabilizaci společenských struktur.

Nijak překvapivým konstatováním je skutečnost, že EPP považuje vzdělání za základní kámen budoucnosti. Pokud se podíváme na bližší vymezení lidoveckého programu v oblasti vzdělávání, vidíme následující požadavky. V demokratické a otevřené společnosti mají mít žáci (resp. jejich rodiče) právo volby školy. Soukromé školy reprezentují svobodu a smysl pro odpovědnost. Neměly by existovat školy a vzdělávací systémy, které neberou ohled na rozdílné schopnosti svých studentů. S touto otázkou úzce souvisí potřeba podpory předškolních zařízení, která by napomáhala vyrovnat handicap společenského původu. Základní roli ve vzdělávacím procesu ovšem hrála a dále musí hrát rodina. Role rodičů a rodinného prostředí nemůže být nahrazena vzdělávacím personálem. EPP nezapírá svou křesťansko-demokratickou identitu, když volá po nezbytnosti náboženské výchovy v dnešním zrelativizovaném světě. Život podle náboženských pravidel je přínosem pro celou společnost, protože ji ukotvuje v jejích věkovitých kořenech a napomáhá řešit mnohé nešvary dnešní doby. EPP odmítá takové školní systémy a vzdělávací struktury, které marginalizují hodnoty a normy, jež jsou základními pod-

mínkami svobodné společnosti. Důležitým vzdělávacím cílem je vytvoření zralých jedinců identifikovaných s demokratickými ideály.

V rámci podpory mobility uvnitř EU se EPP staví za zavedení výuky jednoho či dvou cizích jazyků nejlépe již do předškolní výchovy. Mobilitu má dále podpořit vzájemné uznávání dosažených stupňů vzdělání a kvalifikace mezi členskými zeměmi EU. Z pohledu EPP by měl mít každý přístup k vyššímu vzdělání, přičemž tato rovnost znamená odstranění překážek finančních, společenských a etnických, neznamená však, že by přístup k vyššímu vzdělání měl být skutečně pro každého – i neschopného.

Dimenze městske-venkovská

Dimenze městske-venkovská je v programatické rovině EPP zastoupena ve formě podpory tradičního zemědělství a venkova, kdy za rozhodující EPP považuje omezení neustálého vylidňování venkovských oblastí z důvodů minimálních pracovních či jiných příležitostí. Jistou naději pro znovunalezení přitažlivosti venkovského způsobu života spatřuje v rozvoji informačních technologií. Pakliže bude přístup k informacím otevřen všem bez rozdílu, potom ztrácejí politická, průmyslová, kulturní a další centra na své výlučnosti.

Postmaterialistická dimenze

Postmaterialistickou dimenzi reprezentuje zejména problematika ochrany životního prostředí a s ní související otázka ekologického hospodaření. Zájem EPP směřuje rovněž do oblasti bioetiky a již zmíněných informačních technologií.

Co se týče ekologické politiky, má EPP blízko k nejrůznějším ekologickým směrům a hnutím, ovšem v kombinaci s alespoň částečným přihlášením se k principům tržní ekonomiky. Hlásí se k potřebě společné evropské politiky ochrany životního prostředí, přičemž EU má údajně sehrát v této oblasti průkopnickou roli na mezinárodní scéně a vytvořit unii životního prostředí. Národní státy však mají na své úrovni zavést takové regulace, které nepovedou k výraznému pokřivení ekonomické soutěže. Do řešení problematiky ochrany životního prostředí by měl být vý-

raznějším způsobem zapojen průmysl. EU by měla aktivně pokračovat v práci na trvale udržitelném celosvětovém rozvoji vymezeném mezinárodními dohodami o ochraně životního prostředí.

Dlouhodobá a dlouhodobě udržitelná ekologická politika v otázce spotřeby energie by měla být vystavěna na dvou základních pilířích: skromná a odpovědná spotřeba energie a využívání nových a obnovitelných zdrojů energie. EPP toho však nechce dosáhnout nějakým totalitním způsobem, ale spoléhá na nástroje tržní ekonomiky a na výzkum a vývoj.

V otázce odpadů je pro EPP klíčovou strategií nutnost vyhnout se odpadům. V této souvislosti EPP podporuje striktní ekologické normy o skládkách a spalovnách.

Proces evropské integrace podle EPP není a ani v budoucnu nesmí být hrozbou pro náboženskou, regionální, jazykovou či kulturní identitu evropských obyvatel; EU musí naopak podporovat rozličnost svých kultur. Unie potřebuje veřejný dialog o hodnotách a normách v odpovědi na výzvy této doby (rozšíření, globalizace, rozvoj informačních služeb, sociální soudržnost). Vzhledem k principu subsidiarity Unie musí respektovat, garantovat a v případě potřeby i bránit úlohu oficiálně uznávaných náboženství a podobných světonázorových organizací.

50. výročí poslanecké frakce EPP-ED – Helmut Kohl, bývalý kancléř SRN

Postoj k dalšímu vývoji evropské integrace

Evropská lidová strana představuje silně proevropskou politickou sílu. Její pozice jsou eurooptimistické a federalistické. Své postoje k této otázce souhrnně vyjádřila v obecné politické deklaraci „Ústava pro silnou Evropu“ přijaté na 15. stranické konferenci v říjnu 2002 v portugalském Estorilu.

Na EU se EPP nejen v tomto dokumentu dívá jako na výsledek historické zkušenosti a odpověď na výzvy budoucnosti. Proklamuje, že se skrze EU pokouší vytvořit společný projekt civilizace, který v éře globalizace kombinuje volnou ekonomiku se společností založenou na solidaritě a respektu k životnímu prostředí, což je model sociálně tržní ekonomiky.

Podle EPP lidé, kteří se svobodně připojili k evropskému integračnímu procesu, deklarují, že vytvoří soudržnou a federální Evropskou unii. Tato obnovená EU může být vytvořena pouze na bázi evropské ústavy připravené Konventem.

Úspěšný příběh evropské integrace může podle EPP pokračovat pouze tehdy, pokud budou integrována přání občanů stejně jako jejich zájmy a pokud se prostřednictvím komplexního konceptu jasně definovaných kompetencí a sformováním transparentních demokratických rozhodovacích procesů podaří vytvořit srozumitelnější Evropu. Tyto požadavky jsou dle deklarace důvodem ospravedlňujícím potřebu zásadní reformy.

EPP se v deklaraci zabývá i možným dalším rozšířením EU (ještě dále za hranice chystaného východního rozšíření). Diskuse o hranicích Evropy je pak silně spojena s tím, jak Evropa rozumí sama sobě. Evropa se v myšlení EPP již dávno stala něčím více než prostorem volného trhu garantujícím ekonomický růst – nyní se vyvíjí v politickou unii se společnými hranicemi. To ale vyvolává nutnost dalšího udržování rovnováhy mezi rozšířením hranic evropského projektu a konsolidací samotného evropského konstruktů. Geografická expanze nesmí oslabit její schopnost další integrace.

Deklarace vstupuje na pole diskusí o samotném charakteru evropského integračního procesu. Diskuse o reformě EU není dle evropských lidovců bojem o vliv mezi členskými státy a Uníí. V jejich pohledu nemohou být státy a Unie protihráči, ale tvoří dvě strany téže mince. Členské státy byly a stále jsou základem evropského vývoje.

S těmito postoji samozřejmě úzce souvisí otázka státní

suverenity. EPP se domnívá, že teoretické diskuse o suverenitě nás vedou na scestí. Ve skutečnosti prý dnes v globalizovaném světě národní státy již ztratily svou schopnost samy zajistit mír, vnější a vnitřní bezpečnost, prosperitu a růst. Otázkou pak ve skutečnosti není vzdání se suverenity, ale naopak obnovení schopnosti jednat ve vybraných politických oblastech. Podle tohoto úhlu pohledu pak v mnoha případech existuje jediná alternativa – být silný ve společenství druhých nebo marginalizovaný ve svém osamění.

V uvažování o evropské budoucnosti hraje zhruba od roku 2002 neodmyslitelnou a klíčovou úlohu otázka evropské ústavy; koneckonců i dokument, z něhož v této kapitole vycházíme, má ústavu v názvu. Evropští lidovci jsou vedoucí silou ve sporu o podobu ústavní preambule, kdy všemi silami prosazují, aby se v ní Evropa přihlásila ke svému náboženskému (křesťanskému) dědictví.

EPP požaduje, aby ústava zdůraznila fakt, že EU je jedinečným konstruktem bez historického precedentu. Tato konstrukce přitom spočívá na dvojí legitimaci – od občanů a států. Diskuse o mezistátním charakteru Unie jsou pak podle tohoto názoru zavádějící. Zde vidíme jednoznačnou, nijak nezastíranou snahu o vytvoření politické unie, která však podle všeho také není konečným cílem.

Více než půlstoletí trávající integrační proces v současné době potřebuje nikoli pouhou precizaci přijatých zásad a principů, nýbrž dle EPP „nastal čas obnovit rozdělení pravomocí mezi Uníí a členskými zeměmi na bázi subsidiarity a proporcionality“. Evropská unie není ani federací v klasickém slova smyslu, ani státem. Tento fakt však podle lidovců nemůže bránit snaze změnit nedemokratické a netransparentní procedury. Vedení touto myšlenkou nastiňují své představy o pravomocích evropských orgánů.

Evropský parlament jakožto jediný orgán EU s přímou legitimací se musí stát zákonodárným tělesem se stejnou silou jako Rada EU. Evropští poslanci by v budoucnu měli být voleni dle jednotného evropského volebního práva – způsobem poměrného zastoupení.

Evropská rada, vrcholný orgán zastupující členské státy, se má vrátit ke svému původnímu poslání – být určující silou evropské integrace, rozhodovat záležitosti zásadního koncepčního charakteru.

Reforma struktury a pracovních metod Rady EU je diskutována již delší dobu: ztráta koordinace mezi různými odbory Rady, jakož i komplikované a netransparentní rozhodovací procedury stejně jako neefektivní debaty jsou

z pohledu EPP hlavními důvody pro ztrátu transparentnosti a efektivity tohoto orgánu. Navíc je Rada zahlcena nespočetnými administrativními záležitostmi, což také nepřispívá ke kvalitě její činnosti. Co se týče nějakého možného obecného pravidla, Rada by v budoucnu měla rozhodovat většinovým hlasováním. Jednomyslné hlasování by mělo zůstat jen v několika málo přísně vybraných oblastech.

Výkonná moc Komise jakožto opatrovníka zájmů Společenství musí být posílena, stejně jako na druhé straně její demokratická kontrola ze strany Evropského parlamentu. Musí být garantován monopol legislativní iniciativy Komise, neboť ten z ní dělá klíčový element rovnováhy mezi institucemi a nejvydatnější zdroj budoucího vývoje a zdokonalování evropské legislativy.

EPP je přesvědčena, že její koncept „je vizionářský, ale ne utopický“. Své reformní návrhy považuje za realistické a domnívá se, že mohou být uskutečněny již v roce 2004.

Při deskripci a analýze programatiky Evropské lidové strany jsme prošli všechny relevantní dimenze a aspekty. V mnoha programových oblastech lze křesťansko-demokratický charakter odkrýt bez větší námahy, v některých to tak snadné není. Je však nutné si uvědomit, že členskými subjekty EPP je celá řada politických stran, které spojil mnohdy spíše pragmatický kalkul a snaha o vytvoření co nejsilnějšího bloku za cenu programových kompromisů. Klasické konzervativní, liberální či konzervativně-liberální strany v tomto společenství musí činit (a zřejmě i v budoucnu budou muset) dalekosáhlé ústupky především v oblasti socioekonomické.

Zřejmě nejvíce diskutovanou programovou oblastí budoucnosti bude přístup EPP k evropské integraci. Neskrývaně federalistický postoj, který v současné době zastává, může mnohým jejím členům způsobit velké problémy při vysvětlování jejich odlišné pozice na domácí scéně.

Aktuální publikace CDK

PETR FIALA, MARKÉTA PITROVÁ

EVROPSKÁ UNIE

Pevná vazba, formát B 5, 744 stran
Doporučená cena 650 Kč

Objednávky:

Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK),
Venhuda 17, 614 00 Brno,
tel./fax: 545 213 862,
e-mail: cdk@iol.cz

**Při objednávce přes
naši internetovou stránku**

www.cdkbrno.cz

sleva 15 %,

pro předplatitele

Revue Politika sleva 25 %.

Balné a poštovné

v České republice neúčtujeme.

I. VÝVOJ EVROPSKÉ INTEGRACE

- Idea evropského sjednocení
- Počátky evropské integrace
- Evropská společenství
- Krize Společenství a její překonání
- Od Evropského společenství k EU
- Rozvoj a rozšíření Evropské unie

II. INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE

- Evropská rada
- Rada Evropské unie
- Komise
- Evropský parlament
- Poradní orgány Evropské unie
- Účetní dvůr
- Evropský soudní dvůr

III. OBLASTI PŮSOBENÍ EU

- Jednotný trh
- Hospodářská a měnová unie
- Společná zahraniční a bezpečnostní politika
- Spolupráce v oblasti vnitra, justice a policie
- Financování politik a rozpočet
- Současné reformy Evropské unie

Kniha přináší komplexní pohled na Evropskou unii, který je svou šíří a vyvážeností ojediněly nejenom v českém prostředí. Autoři – renomovaní badatelé v oblasti evropské politiky – seznamují čtenáře s historií evropského integračního procesu, s vývojem, současnou podobou a funkcemi jednotlivých evropských institucí a s tím, ve kterých oblastech (politikách) a jakým způsobem Evropská unie působí. Publikace je zdařilou kombinací teoretických přístupů, politologické analýzy a velkého množství dat a informací, které ve svém celku umožňují získat důkladnou znalost o Evropské unii, vytvořit si představu o tom, jak a proč se vytvářela, jaká je její dnešní podoba a porozumět jejímu fungování. Srozumitelně napsaný a přehledně členěný text představuje důkladného průvodce problematikou Evropské unie. Kniha tak může být využita nejenom odborníky, vysokoškolskými studenty a dalšími lidmi zabývajícími se z různých hledisek evropskou integrací, ale také širší veřejností, která má zájem získat co nejvíce kvalifikovaných informací o Evropské unii.

Perspektivy Evropské lidové strany

MIROSLAV MAREŠ

Evropská lidová strana (EPP) je organizací, která je ve stranickopolitické teorii často uváděna jako modelový příklad politické strany na evropské úrovni. V kontextu postupu vývoje evropské integrace nabývají tyto strany na významu (i když podle některých názorů je jejich nynější pozice stále za očekáváním). Nejsilnější formací v Evropském parlamentu je v současné době skupina Evropské lidové strany-Evropských demokratů, jež dokázala získat i nejvíce pozorovatelů z kandidátských zemí, kteří byli v roce 2003 prozatím delegováni národními parlamenty, a jež má velmi dobré vyhlídky i pro evropské volby v červnu 2004. Dlouhodobější perspektivy vývoje a úspěšné činnosti EPP odvisí od různých faktorů, především od vývoje evropských stran obecně, od schopnosti stabilně nabízet voličsky přitažlivá témata a řešení problémů v rámci evropské stranickopolitické soutěže i od schopnosti udržet silnou členskou základnu (ať již strany či skupiny v EP) ve stavu vnitřní koherence celé strany (a to i s ohledem na situaci v rozšířené EU), samozřejmě při souběžném respektování specifik a zájmů jednotlivých členů. Velikost členské základny strany může alespoň částečně ovlivnit i případné sloučení Evropské demokratické unie a EPP.

Perspektivy vývoje evropských politických stran

Přes řadu optimisticky vyznívajících článků o evropských politických stranách a jejich perspektivách je skutečností, že k naplnění cílů, které do nich jsou od poloviny sedmdesátých let vkládány, mají stále daleko. Pokud má být činnost EPP skutečně efektivní a přínosná pro fungování společnosti v EU, je třeba, aby se evropské strany etablovaly jako reprezentant zájmů občanů EU, byť jejich postavení bude oproti národním stranám zřejmě vždy poněkud spe-

cifické. Jejich perspektivy je nutné vnímat i v kontextu vývoje politického stranictví obecně (včetně zohlednění takových faktorů, jako je „znehucení“ partokracií v široké veřejnosti či klesající počet členů politických stran).

V posledním období dochází přinejmenším k precizování právního charakteru evropských politických stran a způsobu financování, což jsou důležité (nikoliv však jediné) předpoklady pro jejich efektivní působení. Do ratifikace Smlouvy z Nice byl v podstatě jedinou úpravou v primárním právu článek 191 (ex 138) Smlouvy o ES, který zní: „Politické strany na evropské úrovni jsou důležitým faktorem integrace v Unii. Přispívají k vytváření evropského povědomí a k vyjadřování politické vůle občanů Evropy.“ Jako potřebné se jevilo (zvláště poté, co vyvstaly problémy s financováním evropských politických stran z prostředků určených pro skupiny v EP) přidat k článku 191 Smlouvy „operativní klausuli“, což navrhla Komise mezivládní konferenci 12. 6. 2000. Smlouva z Nice následně doplnila v článku druhý odstavec: „Rada jednajících podle procedury uvedené v čl. 251 ustanoví předpisy řídicí působení politických stran na evropské úrovni a zejména pravidla jejich financování.“ K tomuto článku byla zařazena do Závěrečného aktu konference v Nice následující deklarace: „Konference připomíná, že z ustanovení čl. 191 nevyplývá žádný přesun pravomocí na Evropská společenství a že tato ustanovení neovlivňují provádění příslušných národních pravidel. Financování politických stran na evropské úrovni poskytované z rozpočtu Společenství nesmí být použito, přímo či nepřímo, na národní úrovni. Ustanovení o financování politických stran se uplatní na stejném základě na všechny politické síly zastoupené v Evropském parlamentu.“ Zmínka o politických stranách na evropské úrovni se dostala i do Charty základních práv EU, která je však prozatím právně nezávazná.

Na tomto základě předložila Komise v únoru 2003 „Pra-

vidla financování evropských politických stran“. Po změnách provedených v rámci legislativního procesu Evropským parlamentem byl tento návrh 29. září 2003 přijat Radou pod názvem „Pravidla pro politické strany na evropské úrovni a jejich financování“. Rozhodnutí bylo přijato kvalifikovanou většinou, Dánsko, Itálie a Rakousko byly proti. Předpis by měl začít platit po prvním plenárním zasedání Evropského parlamentu po volbách v červnu 2004.

Evropská politická strana musí splnit následující minimální podmínky:

- přihlášení se k základům demokracie a právního státu,
- demokratické volby vedoucích orgánů,
- zabývání se evropskými tématy, přičemž není potřebný důkaz proevropského postoje,
- účast na volbách do Evropského parlamentu, anebo alespoň vyjádření úmyslu tak učinit,
- právní způsobilost ve členském státě, v němž má sídlo,
- reprezentaci v nejméně čtvrtině členských států poslanci Evropského parlamentu nebo poslanci národních nebo regionálních parlamentů nebo podíl hlasů nejméně 3 % ve čtvrtině členských států při posledních volbách do Evropského parlamentu.

Kromě toho musí evropské politické strany každoročně zveřejňovat příjmy a výdaje a aktiva a pasiva a dovolit vnější přezkoumání financí. Pokud dar straně přesáhne 500 €, musí být zveřejněn. Strany nesmějí přijímat anonymní dary, dary od skupin v Evropském parlamentu nebo od podniků s přímým nebo nepřímým vlivem státu. Z financí nesmějí být financovány jiné, zvláště pak národní strany.

Celková částka na financování je 8,4 mil. €. Spravovat by ji měl Evropský parlament. Z ní by se 15 % rozdělilo rovným dílem všem stranám s oprávněnými nároky. Zbylých 85 % by se přidělilo stranám zastoupeným v Evropském parlamentu podle poměru zvolených poslanců (člen Evropského parlamentu může být proto členem pouze jedné evropské politické strany). Financování z prostředků ES nesmí přesáhnout 75 % celkového rozpočtu evropské politické strany.

Stabilně dodržovat podmínky registrace a financování by neměl být pro EPP jako tradiční a silný evropský politický subjekt problém. Samotná registrace, udržení pozic v Evropském parlamentu a čerpání nemalých finančních prostředků z rozpočtu ES však ještě nemusí být samy o sobě úspěchem, pokud budou evropské politické strany obecně pouze nepřilíhací a širší veřejnosti neznámým doplňkem evropské politiky národních politických stran. Podle politologa José Magoneho (který své závěry

shrnuje na kongresu Americké politologické společnosti v srpnu 2001 v příspěvku „Amerikanizace, evropeizace nebo nacionalizace. Rozdílná systémová transformace evropského stranického systému“) musí být splněno několik podmínek, aby se současný nekompletní evropský stranický systém transformoval do skutečně kompetitivního (konkurenčního).

Za prvé Evropská unie musí dosáhnout konečného vymezení v rámci ústavní politiky. Dokument, který se pravděpodobně objeví, musí být jasný a krátký, podobný dokumentu Spojených států. Za druhé během následujícího desetiletí musí proběhnout institucionální strukturace směrem k modelu stranické odpovědnosti založenému na systému parlamentní vlády. Za třetí musí být dosaženo lepšího vymezení role volných transnacionálních stranických federací, aby se evropský stranický systém skutečně stal účinným při formování evropského veřejného prostoru. Za čtvrté čím větší důležitost dávají politické elity evropskému veřejnému prostoru, tím evropštější budou média. Medializace, jak se ukazuje v USA, je stěžejním faktorem pro vytvoření skutečného evropského stranického systému. Za páté evropský stranický systém je směsí řádů (regionálních, národních, transnacionálních a supranacionálních), a proto jakýkoliv pokus konceptualizovat jej jako jednoúrovňový evropský systém je chybnou interpretací reality integrace. Za šesté kulturu evropského stranického systému lze vytvořit pouze v rozmezí generací, jakýkoliv skutečný výsledek lze vidět až po dlouhém časovém období.

Perspektivy Evropské lidové strany v evropské stranickopolitické soutěži

Výše uvedené skutečnosti jsou determinující i pro smysluplnou existenci Evropské lidové strany jako subjektu dle článku 191 Smlouvy o ES. Velmi závažné by bylo i naplnění další hypotézy José Magoneho, a sice o „amerikanizaci“ evropského stranickopolitického systému, alespoň pokud se týká volnější organizační struktury stran. Pokud tuto tezi zohledníme, nemusel by v budoucnu být zásadním problémem nízký počet individuálních členů (ať již evropských nebo národních stran), protože by se jednalo o „volebně-mobilizační“ organizace obdobné oběma velkým stranám v USA (kde mají velkou roli delegace jednotlivých členských států unie, přičemž v Evropě by tuto roli mohly hrát národní strany). Jestliže bude evropská politika chápána ve více rovinách (od komunální přes regionální, stát-

Oficiální návštěva frakce EPP-ED v Evropském parlamentu, 8. října 2003. Zleva doprava: Hans-Gert Poettering, předseda poslanecké frakce EPP-ED, Jeho Blaženost Christodoulos, arcibiskup Athén a celého Řecka, a Othmar Karas (EPP-ED, Rakousko).

ní až po evropskou), nebude pro efektivní působení evropských stran nutný ani jednotný evropský démos, což samozřejmě neznamená, že by struktury EU neměly být akceptovány širokou evropskou veřejností (jinak by byl zpochybněn smysl celého integračního procesu).

Magone spatřuje v současnosti v Evropě trend k systému pěti politických stran (Evropská sociálně demokratická strana – ESDP, Evropská lidová strana, Evropská liberální, demokratická a reformní strana – ELDRP, Zelení a radikálně levicová GUE/NGL; význam nepřikládá euroskeptickým stranám), což je rozdílný počet oproti dvoustranickému systému v USA. Na jednu stranu však lze vidět v EU silné formace na pravém středu (Evropskou lidovou stranu) a levém středu (Evropskou sociálnědemokratickou stranu), na druhou stranu však mohou mít přinejmenším dočasně nezanedbatelný vliv (včetně „vyděračského potenciálu“) i menší skupiny a strany.

Na rozdíl od Magoneho lze s ohledem na nedávné volební úspěchy Strany Pima Fortuyna či Vlámského bloku (byť na národní úrovni) vymezit jako potenciálně vlivnou skupinu i případnou pravicovou formaci mimo EPP, sdružující některé strany anti-federalistické konzervativní pravice, nové pravicově populistické strany a snad i některé „single-issue“ antievropské strany (jejichž část je však levicová, např. dánské Červnové hnutí). Přestože na této bázi (a s faktickou vazbou na skupinu Unie pro Evropu národů v Evropském parlamentu) byla v roce 2002 vytvořena Aliance pro Evropu národů, její skutečná činnost je zatím

zanedbatelná. V případě neschopnosti EPP (po případném sloučení s EDU) vázat zmíněné „antifederalistické“ pravicové strany jako jsou britští konzervativci či česká ODS by mohla existovat „eurorealistická“ konzervativní pravicová strana a nezávisle na ní snad i určité ultrapravicové seskupení (což by odpovídalo např. situaci v Evropském parlamentu ve volebním období 1989–1994). Avšak tradiční neofašistická extrémní pravice (jejíž odlišení od „nové“ ultrapravice ale není vždy jednoznačné, a to i při debatách o vytvoření celoevropských ultrapravicových struktur) zůstane zřejmě bez zásadnějšího vlivu na evropské politické dění.

V nových kandidátských zemích by se mohla vytvořit formace seskupující pravicově i levicově nacionalistické skupiny na anti-evropské (částečně snad i panslavistické) bázi, její relevance z celoevropského hlediska však zůstane zanedbatelná. Jako nepřilíš perspektivní se jeví existence etnoregionalistické Evropské svobodné aliance – Demokratické strany národů Evropy, protože „single-issue“ etnoregionální strany získávají voličskou podporu pouze v omezených prostorech, což zvláště v kontextu rozšíření EU snižuje jejich relevanci. Ideově zaměřené etnoregionalistické subjekty spíše hledají zakotvení v příslušných světónázorových evropských politických stranách. Není ale vyloučeno, že na bázi silných stran (jako je např. Skotská národní strana) by s spolu s *ad hoc* úspěšnými etnoregionalistickými stranami mohla minoritní skupina ESA v EP existovat (spíše však jako „přívěšek“ některé jiné skupiny, obdobně jako je tomu v současnosti u Zelených), přičemž určitou nadějí by pro tuto skupinu mohlo být i plánované jihovýchodní rozšíření EU.

Jako potenciální soupeři Evropské lidové strany, která nyní reprezentuje křesťanskodemokratickou stranickopolitickou rodinu a velkou část konzervativní rodiny, se tedy v dohledné budoucnosti jeví Evropská socialistická strana jako reprezentant socialistické rodiny, Evropská liberální, demokratická a reformní strana jako reprezentant liberální rodiny, Evropská federace stran zelených jako reprezentant zelené rodiny, případná radikálně-levicová evropská strana vzniklá na bázi frakce Sjedenčené evropské levice/Severské zelené levice či Fóra nové evropské levice, případně i formace svým profilem obdobná Alianci pro Evropu národů (tedy reprezentující část konzervativní rodiny a část nové rodiny pravicově populistických stran), jako méně významní konkurenti (alespoň v některých členských zemích) pak mohou existovat i Evropská svobodná aliance – Demokratická strana národů Evropy (coby repre-

zentant etnoregionální stranické rodiny), pravicově extremistická formace (obdobná dnes již prakticky nefunkčnímu Euronatu) a anti-evropská formace (jejímž reprezentantem je nyní volná síť „Evropská aliance hnutí kritických k EU“ a malá skupina Evropa demokracií a rozdílu v Evropském parlamentu), jejíž případnou posilou by mohly být levicově a pravicově nacionalistická seskupení z nových kandidátských zemí.

Je přitom pravděpodobné, že z výše nastíněné konkurence je pro Evropskou lidovou stranu v souboji o nejsilnější pozici v Evropském parlamentu, případně (po příslušných úpravách institucionálního práva ES/EU) o post předsedy Komise, největším konkurentem Evropská sociálně demokratická strana. V politickém středu se může nacházet i část elektorátu, o nějž tyto formace mohou svádět boj (a to i v kontextu evropských voleb jako protestních vůči stávající národní vládě). O další voliče bude EPP bojovat s potenciálními koaličními partnery, především s ELDR (tato strana však může být i partnerem socialistů) a možná i s konzervativní či pravicově populistickou formací, s níž může mít společné některé socioekonomické či kulturně-hodnotové cíle.

Problémy při spolupráci by však působily rozdílné postoje k procesu prohlubování evropské integrace, což na evropské úrovni hraje zásadnější roli než na národní (kde v tomto století obdobné koalice alespoň dočasně existovaly např. v Rakousku, Dánsku, Itálii apod.). Za určitých okolností by nebyla v různých koalicích EPP vyloučena ani spolupráce s Evropskou svobodnou aliancí, avšak její profílace je (kromě primárního etno-regionálního zájmu) spíše levostředová (mezi členskými stranami však existují výjimky).

Naopak o odlišný typ voličů než EPP (s níž s vysokou pravděpodobností nebudou vstupovat do koalic) budou usilovat zelení a radikální levice, dílčí překrytí elektorátu v některých kandidátských zemích může výjimečně nastat u tradiční nacionalistické ultrapravice či ultralevice (která nepředstavuje potenciálního koaličního partnera). Jako možný model alternace koalic v rámci evropského stranickopolitického systému se tak jeví střídání většinových formací EPP jako hlavního koaličního pólu s menšími partnery (buď ELDRP anebo méně pravděpodobně formace typu Unie pro Evropu národů) na straně jedné a ESDP jako hlavního koaličního pólu s partnery, kterými mohou být buď liberálové (v případě levostředové koalice) nebo zelení (rudo-zelená koalice) či radikální levice (rudo-rudá koalice), vyloučena není ani semaforová koalice (rudo-žluto-

-zelená) či koalice socialistů, zelených a radikální levice. Do všech těchto koalic se za určitých okolností může jako minoritní (v případě těsných poměrů v EP však vlivný) partner zapojit i Evropská svobodná aliance.

Jako možná varianta se nabízí i velká koalice EPP a ESDP, její vytvoření by však zpochybnilo „soutěživost“ evropského stranicko-politického systému (v této souvislosti je možné připomenout např. mediální kritiku velkých evropských stran za společný, údajně „nekorrektní“ postup vůči malým vznikajícím subjektům při rozhodování o financování politických stran na evropské úrovni). Přes značnou ideologickou diferenciaci bude tento systém zřejmě odpovídat modelu umírněného pluralismu s alternujícími koaličními vládami. Za určitých okolností by však mohl rovněž vzniknout systém polarizovaného pluralismu. Stalo by se tak v případě, že by jednoznačně převážila „evropská cleavage“, na jejíž bázi by spolupráce lidovců, socialistů a liberálů (snad i regionalistů a části zelených) podporovala prohlubování a „eurofederalistické“ směřování evropské integrace vůči (možná sílící) *de facto* antisystémové (tj. anti-EU) opozici euroskeptických konzervativců, pravicových populistů, radikálních levičáků, antievropských zelených a pravicových a levicových nacionalistů.

V případě vytvoření kompetitivního systému s větší variabilitou alternace koalic a při zachování pokračující spolupráce křesťanských demokratů a konzervativců v rámci jedné evropské formace se EPP zřejmě soustředí na prosazování pragmatického a „nepříliš utopistického“ modelu evropské integrace, nekolektivistických přístupů v socioekonomické oblasti a udržování tradičních hodnot západní (judaisticko-řecko-křesťanské) civilizace (na nekonfesionální bázi).

Profílace Evropské lidové strany a její odraz ve vztazích členských stran

Jak již bylo uvedeno, je zachování stávající pozice EPP podmíněno mj. udržením (a případně i rozšířením) členské základny a volebních zisků. Pokračující proces integrace EPP a EDU svědčí o vytváření pravostředové formace zahrnující strany z křesťanskodemokratické i z konzervativní rodiny (označení „konzervativní“ však může být ve vztahu k některým „ne-křesťanskodemokratickým“ subjektům problematické, např. pro Vzhůru Itálie je vhodnější označení pravicová strana, navíc EPP k sobě „přetáhla“ i některé původně liberální strany, jako je maďarský

FIDESZ). Avšak k definitivnímu sloučení ještě nedošlo a hlavní soudobou „arénou spolupráce“ EDU a EPP je skupina v Evropském parlamentu.

Její vnitřní koherence ale může být přinejmenším v některých zásadních otázkách zpochybnitelná (což však platí i pro řadu dalších evropských politických stran). Celková akceschopnost EPP ve stávající podobě do budoucna závisí na schopnosti uzavírání vnitřních kompromisů a na jednotnosti vnějšího prosazování dohodnutých cílů. Samotná rozdílnost názorů na některé dílčí otázky však ještě nemusí být destabilizujícím faktorem (jak vyplývá ze zkušeností ve stranách a frakcích v národních parlamentech), ale naopak může pozitivním způsobem ovlivnit formulování zájmů.

Hlavními konkurenčními bloky uvnitř EPP mohou být křesťanští demokraté z německy mluvících zemí, ze zemí Beneluxu a z nových kandidátských zemí na straně jedné, a britští konzervativci, konzervativní liberálové ze zemí střední a východní Evropy a snad i Vzhůru Itálie na straně druhé. Na pomezí těchto bloků by se mohli nacházet španělská lidovci, francouzští gaullisté a skandinávské konzervativní strany. Uvedené rozčlenění však nelze brát zcela dogmaticky, navíc se může týkat pouze některých, byť zásadních problémů (např. vztahu ke směřování evropské integrace). V některých otázkách týkajících se obecných národních zájmů nejsou vyloučeny ani konfrontace mezi stranami z malých a velkých členských zemí.

Britští politologové Simon Hix a Christopher Lord vymezili ve známé knize „Politické strany v Evropské unii“ z roku 1997 hlavní témata (v doslovném překladu kompetence eurostranických platforem), na nichž se jednotlivé evropské strany profilují. Pokud se těchto témat bude EPP držet i v budoucnu, bude zřejmě na základě vnitrostranických diskusí třeba dohodnout a definovat jejich obsah (a to především v reálné politice, nikoliv ve vágně formulovaných programech).

Jako první z těchto „kompetencí“ bylo vymezeno sociálně tržní hospodářství. Ve stávající situaci, kdy je tradiční model evropského sociálního státu v krizi a kdy jsou realizovány (dokonce i některými levicovými vládami) restriktivní sociální reformy, může být zdůrazňování sociální dimenze (zvláště ze strany některých konzervativně liberálních stran z kandidátských zemí, které se již při svém vzniku profilovaly na „tržním hospodářství“ bez přívlastků) vnímáno problematičtěji. Na druhou stranu je ale pojem sociálně tržní hospodářství bytostně spjat s tradicemi a identitou např. německých křesťanských demokratů

i stran, které se nechaly inspirovat jejich programatikou (včetně KDU-ČSL), takže jeho opuštění je nepřilíš reálné. Důležitý je však jeho konkrétní obsah. V tomto směru se zřejmě bude EPP profilovat na spíše „proti-přerozdělovacích“ přístupech v socioekonomické oblasti, i když nikterak dogmaticky. Obecně je nyní profilování pravého středu v socioekonomické oblasti relativně obtížné vůči „blairistické“ levici, jejíž vliv na celou evropskou socialistickou scénu však nemusí být natolik zásadní, jako se jevílo ještě před několika lety po úspěších Blaira či postkomunistických „protržních“ stran v Polsku či Maďarsku.

Druhým z důležitých bodů politiky EPP, stanovených Hixem a Lordem, byla „ekonomická a měnová unie“. Zavedení eura znamenalo do jisté míry naplnění tohoto cíle, avšak vnitřní konfliktní linie by mohly v rámci EPP vzniknout ohledně jeho rozšíření do dalších zemí. Spory se přitom mohou odehrát mezi členskými stranami z různých zemí, mezi různými členskými stranami z jedné země i uvnitř členské strany (např. uvnitř britských konzervativců). Na národní úrovni může být problematika rozšíření eurozóny důvodem ke střetům s reprezentanty socialistické a sociálnědemokratické rodiny v případě odmítání rozšíření eurozóny ze strany alespoň části členů EPP (které však pravděpodobně bude v rozporu s většinovým názorem v EPP na evropské úrovni) a s anti-EU silami v případě jeho podpory.

Jako další z důležitých „kompetenčních polí“ byla vymezena „demokracie EU a rozšíření pravomocí EP“. Profílance v tomto směru může přinést v rámci EPP spory o pojetí toho, co je myšleno demokracií. Na jednu stranu by mohlo jít o zohledňování koncepce evropského démosu, z níž by vyplývalo i budování systému parlamentní demokracie na evropské úrovni s poměrným zastoupením, v jehož rámci by byly dále oslabovány kompetence národních států (např. pokud by evropské volby probíhaly v celoevropském volebním obvodu a poslanci by přestali být primárně reprezentanty států, ale byli by vázání pouze na evropské strany). Na druhou stranu by se mohlo jednat o posilování kompetencí těch jednotek, s nimiž se většina obyvatel v Evropě stále identifikuje více než s „bruselskými institucemi“, tj. především národních států a přirozených regionů. V případě posilování pravomocí EP je možné pokračování sporu, který již delší dobu probíhá v řadě národních stran, a to nejenom v EPP (ale i v ESDP, ELDR či EFSZ). Za rozšiřování pravomocí EP se zasazují poslanci Evropského parlamentu, proti poslanci národních parlamentů, kteří se obávají o svůj význam, mj. i ve vnitrostranickém rámci

(tento spor samozřejmě souvisí i s častým vnímáním poslanců v EP jako „druhé stranické garnitury“, které však v poslední době doznává změn).

Hix a Lord vymezili jako důležitý bod politiky EPP i ochranu tradičních/rodinných hodnot. Na této bázi by měla být budoucí politika EPP poměrně jednotná, mohla by představovat „prvek soudržnosti“ členských stran a vytvářet zřetelný protipól „postmoderním“ hodnotovým koncepcím liberálů, socialistů, zelených či radikální levice. Dílčí spory se ovšem mohou objevit v souvislosti s fundamentalismem při prosazování některých požadavků. Ty však nemusí být vedeny mezi jednotlivými stranami, ale spíše mezi liberálnějšími a konzervativnějšími křídly jednotlivých členských stran, případně mezi „transstranickými“ bloky v rámci EPP vytvořenými na jejich základě. Týkala by se zřejmě takových otázek, jako jsou zákaz potratů, euthanasie apod.

Podpora zahraniční a obranné politiky EU, což je poslední z témat vymezených Hixem a Lordem, je pro určitou část EPP (blok členských stran z německy mluvících zemí, Beneluxu a Francie) velmi důležitá. V podstatě se proti jejímu budování a priori nestaví ani většina dalších členských stran, pokud není zahraniční, bezpečnostní a obranná politika EU vnímána konfrontačně k politice NATO, případně jako konkurence bezpečnostní politiky USA. Politika evropských křesťanskodemokratických stran v období studené války byla tradičním „tmelem“ transatlantické vazby, od přelomu tisíciletí se však v některých stranách EPP projevil i kritické reakce na politiku USA v rámci „boje proti terorismu“. Pokud ale dojde k uklidnění situace v euroamerických vztazích, bude zřejmě EPP podporovat budo-

Summit EPP v Meise v Belgii, 15. října 2003. Zleva doprava: Kostas Karamanlis, viceprezident EPP a předseda Nové demokracie (Řecko), Antonio López Istúriz, generální tajemník EPP, Wilfried Martens, prezident EPP, Yves Leterme, předseda CD&V (Belgie) a Hans-Gert Poettering, předseda poslanecké frakce EPP-ED.

vání bezpečnostní politiky EU jako komplementárního, nikoliv konfrontačního prvku k NATO či USA.

EPP se však nabízí i další témata k vymezení vůči ostatním subjektům, než jsou pouze okruhy vymezené Hixem a Lordem. Jedná se např. o problematiku přistěhovalecké a azylové politiky („restriktivnější“ přístupy než požadují socialisté či zelení), protiextremistické politiky (ve smyslu rovnoměrného náhledu na ohrožení demokracie z různých směrů, nikoliv pouze levicového častého zdůrazňování nebezpečí pravicového extremismu a bělošského rasismu) apod.

Potenciál EPP k ovlivňování politického spektra na státní úrovni (příklad České republiky)

Evropská lidová strana může mít v budoucnu vliv i na procesy v politickém spektru na národní úrovni, přičemž toto konstatování je možné demonstrovat i na příkladu České republiky. V EPP není zvláště po jejím rozšíření z čistě křesťanskodemokratické strany na pravostředovou stranu s širším záběrem vyloučené, že zde „pod jednou střechou“ působí strany ze stejné země, které si na národní úrovni konkurují, ba dokonce mohou být ve vztahu koalice-opozice. Na druhou stranu však posilování evropské úrovně může vylepšovat vzájemnou spolupráci členských stran i na vnitrostátní úrovni.

Jaké jsou z tohoto hlediska perspektivy pro Českou republiku? Zatímni stav, kdy se v průzkumech většina lidí hlásí k pravému středu a pravici a přitom již dvě volební období spolupracují nejprve konzervativně-liberální Občanská demokratická strana (jejíž členové začali od roku 2003 působit jako pozorovatelé ve frakci EPP) a poté Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová a liberálně pravicová Unie svobody – Demokratická unie na vládní úrovni se sociální demokracií, je někdy vnímán jako problematická anomálie. Na druhou stranu je i důsledkem specifického vývoje české politické scény a produktem jejích vnitřních dělčících linií, které jsou kromě programových prvků určovány i politickým stylem, osobními averzemi a jednáním v důležitých okamžicích a etapách vývoje systému (pád Klausových vlád, postoje k různým antistranickým iniciativám tzv. občanské společnosti apod.).

Pro spolupráci v rámci české pravice může být poměrně důležité rozhodnutí ODS o definitivním výběru evropské

stranickopolitické formace. Názor současného předsedy Mirka Topolánka by se dal shrnout zhruba v tom smyslu, že přes některé rozporné názory mezi ODS a EPP je lepší být členem velké a vlivné evropské strany než strany či skupiny, která je možná ODS názorově bližší, ale z hlediska reálné politiky je marginální. Na druhou stranu však Topolánek spolu s tehdejší předsedou britských konzervativců Iainem Duncanem Smithem a předsedou polské strany Právo a spravedlnost Ludwikem Dornem podepsal 10. července 2003 v Praze deklaraci zaměřenou proti federalizaci EU, která byla mj. interpretována jako možný základ spolupráce „antifederalistických“ konzervativních sil (přestože v současnosti jsou poslanci, resp. pozorovatelé z těchto stran členy skupiny Evropské lidové strany-Evropských demokratů). Toto směřování by zřejmě podpořil i stínový ministr zahraničí ODS Jan Zahradil, který preferoval spolupráci s Uníí pro Evropu národů (a na její bázi vzniklou Aliancí pro Evropu národů). Není však vyloučeno, že část ODS bude (na základě svých politických názorů) usilovat o zachování spolupráce s EPP (přinejmenším formou individuálního členství ve skupině v EP) a celá otázka by mohla vést k vnitrostranickým sporům.

Rozporuplnost postojů ODS je i častým bodem kritiky občanských demokratů ze strany lidovců, kteří jsou svým profilem nejpřirozenějším partnerem původní členské základny EPP. Jejich stabilně nižší volební zisky, než jakými disponuje ODS, je odsouvají do pozice pouze jednoho z „atraktivních“ partnerů v ČR, protože z hlediska EPP (či frakce EPP-ED) je důležitý i celkový přínos každé strany do poměrů v Evropském parlamentu. Soudobá pozice, kdy ODS ještě nedeklarovala jednoznačný názor na konečný výběr svého „evropského partnera“, a hlásání názorů (přinejmenším od Jana Zahradila), které neodpovídají pozicím evropského „křesťanskodemokratického jádra“, vede KDU-ČSL ke zpochybňování přínosu a věrohodnosti ODS pro politiku EPP, přičemž tento aspekt zdůrazňuje i ve vnitropolitických debatách. Avšak při dlouhodobějším členství ODS a KDU-ČSL v EPP (což by v případě ODS zřejmě znamenalo nutnost více přizpůsobit svoji evropskou politiku programatice EPP) by se tento fakt mohl stát i příčinou dlouhodobější spolupráce těchto stran, které jsou nyní na celostátní úrovni (na rozdíl od řady komunálních a regionálních stranických systémů) relativně znesvářené (jis-

tou nevýhodou pro lidovce by však bylo oslabení pozice „jazýčku na vahách“ a tradičního „přijatelného partnera“ pro všechny, které by se mohla chopit případná relevantní liberální formace v české politice).

Soudobý vládní partner KDU-ČSL a její někdejší souputník ve Čtyřkoalici – tedy Unie svobody-Demokratická unie – se rovněž stal přidruženým členem EPP a poslanci této strany jsou pozorovateli ve frakci EPP-ED. Je však otázkou, zda je tato spolupráce oboustranným přínosem. Pro EPP je US-DEU s ohledem na stávající preference pouze minoritním partnerem v ČR. Na svém posledním sjezdu navíc unionisté poměrně zřetelně deklarovali příklon k liberalismu. V situaci, kdy v ČR nemá relevantního partnera ELDR (nyní je jím hlavně Občanská demokratická aliance), by se jím mohla stát buď US-DEU anebo strana či stabilnější koalice vzniklá na bázi menších pravostředových stran, které částečně svoji identitu odvozují od „morální pravcové politiky“ rozdílné od údajně „klientelisticko-nacionalisticko-populistického“ stylu ODS, mj. na bázi větší akceptace prohlubování evropské integrace. Stranami, které by se mohly podílet na jejím vzniku, jsou např. Evropští demokraté, Občanská demokratická aliance, Liberální reformní strana a snad i Sdružení nezávislých (SNK), které však deklarovalo zájem o členství v EPP (dílní zájem o spolupráci s tímto subjektem však projevila i Evropská svobodná aliance, pro níž jsou sice přirozenějším partnerem moravistické subjekty, nyní však bez reálného vlivu). S ohledem na prolnutí liberalismu a konzervatismu v českém stranickopolitickém spektru však není vyloučeno, že i tato formace by nakonec mohla posílit EPP.

Perspektivy EPP do budoucna je obtížné jednoznačně charakterizovat. Výsledný stav ovlivní celá řada proměnných popsanych v této stati. Debaty uvnitř EPP či její skupiny v Evropském parlamentu a v jejích členských stranách však budou mít velký vliv na celý evropský integrační proces i na pozici křesťanskodemokratické a konzervativní rodiny v evropské „stranickopolitické krajině“ 21. století. Z politologického hlediska zůstane dění v EPP a jejím okolí jedním z nejzajímavějších polí vědeckého výzkumu politických stran na evropské úrovni a formujícího se evropského stranickopolitického systému.